

R R
86. 331
M

TIGRIS ÉS HIÉNA.

IRTA

PETŐFI SÁNDOR.

Országos Széchényi Könyvtár

PEST, 1847.

EMICH GUSZTÁV SAJÁTJA.

(R
2)

86.333.1

[Handwritten signature]

~~ER 626~~

NYOM. BEIMELNÉL.

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR	
M. Növendék pló	
1951. év	492 SZ.

TIGRIS ÉS HIÉNA

Történeti dráma 4 felvonásban.

SZEMÉLYEK:

BORICS.
PREDSZLÁVA.
JUDIT.
MILUTIN.
II. BÉLA.
ILONA.
GÉZA.
LÁSZLÓ.
SÜLÜLÜ.
SÁMSON.
SAUL.
DENGÉZ.
TIVADAR.
VAS.
GÖNDÖR.
BAJÁT.
ZSEMBER.
RÁD.
GEDŐ.
KÓROG.
: BIAL.
BEGHEL.
PORKOLÁB.
SZOLGA.

Országnagyok. Nemesek. Udvarihölgyek.

(Történethely: Galliczia s Magyarország; idő: 113°)

ELSŐ FELVONÁS.

VADONERDŐ.

ELSŐ JELENÉS.

Borics. Saul.

SAUL (alszik a földön; feje alacsony sziklán nyugszik.)

BORICS (gondolatokba mélyedve megy keresztül a színpadon; megbotlik Saulban) Ki az? ki vagy?

SAUL (fölébred) Én? földönfutó. S te?

BORICS. Én? a földnek, mellyen heversz, fejedelme!

SAUL. Máskor a magad lábán járj, s ne zavard álmat. Ah, ugy is ritkán alhatom.

BORICS. Ejnye, gazember, nagyot hallasz?

SAUL. Nem.

BORICS. Hallottad: mit mondtam? ki vagyok?

SAUL. Hallottam.

BORICS S még is így fél vállról mersz velem beszélni, mintha társad volnék? mi?

SAUL. Ha nem vagy az, még lehetsz. (fölkel) Hanem most nekem is van egy szóm hozzád. Gallíczia fejedelme, te engem gazembernek nevezteél.

BORICS. Az vagy, gazember!

SAUL. S én azt mondom, hogy ezt nekem gazember mondja.

BORICS. Hah, nyomorú féreg! (kardot ránt és Saulnak rohan.)

SAUL (szinte kardot ránt s Boricsét kiüti kezéből.) Ezért kár volt kihuznod. Máskor markold meg becsületesebben.

BORICS. Ember! ördög vagy?

SAUL. Vagy egyik, vagy másik. Mind a kettő tán csak nem lehetek egyszerre.

BORICS. Hallod-e?

SAUL. Hallom.

BORICS. Te nekem tetszeni kezdesz.

SAUL. Igazán?

BORICS. Addsa jobbodat.

SAUL. Jó, hogy egyebet nem kérsz. Ezt megtehetem.

BORICS. Hát mondd meg csak: ki vagy tulajdonkép?

SAUL. A mint veszem észre, nem én hallok

nagyot, hanem te. Hisz megmondtam már: ki vagyok? földönfutó.

BORICS. Hol a hazád?

SAUL. Földönfutónak hol a hazája? együgyű kérdés.

BORICS. Ne légy szörszálhasogató. Hol születél?

SAUL. Vagy úgy! hol születtem? Ott, hol nem rég könyves Kálmán uralkodott, ki Gallícia mostani fejedelmének apja volt. Ha igaz.

BORICS. Hm, te karddal nyelvvel egyaránt vágysz.

SAUL. Megtanultam a vagdalkozást a sorstól, melly engem már összevisszaapritott.

BORICS. S miért hagytad el hazádat, azt a szép Magyarországot?

SAUL. Kiokádott magából.

BORICS. Számüzettél?

SAUL. Nincs különben.

BORICS. Miért?

SAUL. Csak.

BORICS. Légy őszinte. Engem érdekelisz, szerencsétlen vagy, s azon fölül földim is. Szólj!

SAUL. Nem szólok.

BORICS. És miért nem?

SAUL. Mert ha szólok is: mi haszna?

BORICS. Ki tudja? . . . ha egyéb nem, kön-

nyebbülni fog szived, ha fájdalmát részvevő szívvel osztod meg.

SAUL. Nem vagyok sem gyermek, sem aszszony. Nincs rá szükségem, hogy sorsomat másoknak elpanaszoljam. A' nád recseg a veréb alatt, melly rá száll; a Kárpát némán tartja vállán a rá nehezülő eget.

BORICS. Becsüllek, derék férfi. Nem unszolalak tovább sorsod felől; de beszélj hát Magyarországról, melly szülőföldem, s mellyet ennél fogva szeretek.

SAUL. (félre) Elhiszem; mint a sas a galambot. Szeretnéd bele ütni tiz körmödet.

BORICS. Nos? hallgatsz? erről sem akarsz szólni?

SAUL. Dehogy nem! erről szívesen, ha kell. Hanem, tudod, mikor az embernek hazája jut eszébe, mellyből száműzetett: könnyen elmereng, gondolatokba süllyed. Egyébiránt már jó ideje, hogy elhagytam Magyarországot, s azóta nem sokat hallottam felőle; a mi pedig még akkor történt, az nem ujság többé, s alkalmasint magad is tudod. Meg különben is mit tudnék én olyat, mi téged érdekelhet? nem sok gondom volt a közdolgokra, igen csekély ember voltam hazámban.

BORICS. De már erre azt mondom, hogy hazudsz.

SAUL. Ejh, uram, erre kardommal kellene felelnem, de nem fárasztom még egyszer fejedelmi derekadat.

BORICS. Épen kardforgatási ügyességed gyanttatja, hogy nem voltál közönséges embere hazádnak. No de mi közöm hozzá: mi voltál, mi nem? csak beszélj hazádról, hazánkról; beszélj, barátom, hogy van Magyarország? boldog-e, mióta a' jó II. István a holtak álmát aluszsza?

SAUL. (félre) A' jó II. István, mert téged akart örökösenek, ugy-e?

BORICS. Nos, meg van elégedve uj királyával Magyarország?

SAUL. Mit keritesz olly nagy feneket a dolognak? már szinte kételkedni kezdek: vajon igazán magyar vérből származtál-e vagy sem?

BORICS. Mért?

SAUL. Azt gondolod, nem tudom, mire czélsz? A' haza boldogságáról kérdezösködöl, s azt akarod kifürkészni....

BORICS. Ugyan mit?

SAUL. Nem lenne-e kedvező idő, berontanod....

BORICS. És?

SAUL. És a magyar koronát fejedre tenned.

BORICS. Meglehet.

SAUL. De már az alig lehet meg.

BORICS. Mért?

SAUL. Csak azért, mert az most igen jó helyen van.

BORICS. Hát szeretik Bélát?

SAUL. Szeretik.

BORICS. Vak Bélát?

SAUL. Azt, vak Bélát. De van, a ki lát helyette.

BORICS. S ki az?

SAUL. Ilona, a királyné.

BORICS. Derék asszony?

SAUL. Meghiszem.

BORICS. Szép?

SAUL. Amott a nap. Nézz bele.

BORICS. Nem nézhetek.

SAUL. Miért?

BORICS. Mert elvakít.

SAUL. No látod, olyan a királyné!

BORICS. Hm, millyen lelkesülés.

SAUL. Hja, a tűz a jeget is fölforralja.

BORICS. Hanem, tudod mit?

SAUL. Nem tudom, míg meg nem mondd.

BORICS. Hova szándékozol innen?

SAUL. Hova? azt bajos volna megmondanom. Megyek, mint a folyam, bizonytalanba, a merre sorsom, a véletlen visz.

BORICS. Jer velem.

SAUL. Veled?

BORICS. Légy vendégem.

SAUL. Miért ne? szívesen. Valahol csak kell lennem; s akárhol vagyok, mindegy. Hát merre menjünk?

BORICS. Merre? magam sem tudom hamarjában. Vadásztam s társaimtól eltévedtem. A magyar korona jutott eszembe, azt üztem, vagy is az üzött idáig.

SAUL. Vigyázz magadra. Ez nem jót jelent.

BORICS. Hahaha, babonás golyhó!

SAUL. Nono!

BORICS. (körülnéz) Ah, látod amott a hegytetőn ama magános fenyyet? Jer oda. Onnan meglátni váram tornyának zászlaját, melly utba fog igazítani. Jer. (el mind a ketten)

Országos Széchényi Könyvtár

V Á L T O Z Á S.

VÁRTEREM.

M Á S O D I K J E L E N É S.

Milutin.

MILUTIN. (be s egy ablakhoz fut) Ah, átkozott szikla szemeim előtt! (más ablakhoz fut) Ott, ott

jön! Hála neked, isten, hogy hegyeket alkottál
 mellyekre az emberek várakat építettek. Külö-
 nösen hála istennek, hogy ez a várhegy olly
 meredek. Csak lassu léptekkel lehet feljöni rá.
 Ő lassan közeledik. Annál hosszabban nézhetem.
 Hejt, ha most ez a hegy elkezdene emelkedni,
 s emelkednék olly mértékben, a mint ő köze-
 ledik, s így tartana, akár az örökléten keresztül,
 hogy őt innen az ablakból bámulhatnám véghe-
 tetlenül! — Ah, már a kapunál van. Bejött. Most
 hát én kimehetek. (indul ballagva) Alig birnak lá-
 baim, mintha egy világ nehezednék rájuk. Ugy
 is az nehezedik. A szerelem világa. Hah, már itt
 van. (hirtelen kiugrik egy ajtón.)

Országos Széchényi Könyvtár

HARMADIK JELENÉS.

Predszláva. Judit.

PREDSZLÁVA (az ajtóhoz megy, mellyen Milutin
 kiugrott) Milutin, Milutin!

MILUTIN. (visszajön) Parancsolj, kegyelmes
 asszonyom.

PRED. Máskor jobban elbújál az ablak mögé,
 kis fiam, mikor a hercegnőt lesed; mert ha ugy
 látlak, kénytelen vagyok hinni, hogy szerelmes
 vagy bele

MILUT. (félre). Elvesztem. Ő tudja.

PRED. Elmehetsz, fiam.

MILUT. (reszketve hajtja meg magát s el)

JUDIT (ki, midőn bejött, székre hanyatlott, s nem hallotta Predszláva beszédét) Ah ugy elfáradtam. Olyan meredek ez a hegy.

PRED. És annyit szaladgáltál. Ez nem illik.

JUDIT. Miért?

PRED. Mert nem vagy már gyermek.

JUDIT. Dehogynem, anyám, mentsen isten, hogy az ne legyenek. És rajta leszek, hogy holtomig az maradjak, mert én azt tartom: csak addig boldog az ember, míg kedélye gyermeki. Aztán még alig is vagyok tizenhat éves.

PRED. De már asszony vagy és fejedelemné.

JUDIT. S ezért illetlen szaladgálnom?

PRED Igen.

JUDIT. Nem értelek, anyám.

PRED. Mint fejedelemnének illik fentartanod rangod méltóságát.

JUDIT. Ne légy olly szigorú. Oh istenem, ha az nem fér meg rangommal, hogy a fűben futkosak virágok és pillangók után: akkor ohajtom, vajha ne volnék fejedelemné.

PRED. Együgyű gyermek, olly kevésre becsülöd a trónt?

JUDIT. És te, anyám, olly nagyra becsülöd, hogy méltónak tartod miatta lemondani az élet legszebb örömeiről?

PRED. Az élet legszebb öröme a trón. Oh a trón, ez a mennyország, és a korona napja e mennyországnak. A trónon ülni és uralkodni, ez földi istenség.

JUDIT. Tudja isten, én inkább ülök a szép zöld fűben, mint a trónon, és jobb szeretem fejemen a virágkoszorút, mint a koronát. A koronának csak súlyát érzem, de a virágnak élvezem illatát. (kürtök harsognak) Ah, a vadászok. A fejedelem. Hála istennek! de nem, nem örülök, hanem haragunni fogok, igen haragunni.

PRED. Kire és miért?

JUDIT. Fiadra és azért, hogy olly sokszor hagy magamra. Oh, ha tudná, milly nehezemre esik, elválva lennem tőle, bizonynyal nem vadászna annyit. Szólj, hát szép az fiadtól, hogy nejét olly gyakran hagyja magára? Ugy-e, hogy nem szép? El sem képzelhetem, hogy mulathat akkor, midőn nem én velem van, holott nekem egy perczem sem igazán boldog, ha őt nem láthatom.

PRED. Ez igen egyszerű. Te szereted őt.

JUDIT. Oh igen, igen!

PRED. És ő nem szeret téged.

JUDIT. Anyám, az istenért

PRED. Ő nem szeret téged.

JUDIT. Ne tégy engem boldogtalanná, anyám, és ne rágalmazd fiadat.

PRED. Ő nem szeret téged.

JUDIT. Mondj akármit, csak azt ne, anyám. Én gyöngé virág vagyok, fiad szerelme a mindenható napsugár, melly életemet fölntartja. Ha e nap nem süt rám, meghalok.

PRED. Bohó gyermek, nem fogsz meghalni. A szerelem egén nem egy nap van, számtalan; minden férfi az. Ha elfordul egy, van helyette más.

JUDIT. Soha, soha. És én nem hiszek szavadnak.

PRED. Nem is akarom, hogy szavamnak higgy, hanem csak férjed tetteinek.

JUDIT. Ti nem szeretitek egymást, és azért....

PRED. Asszony!

JUDIT. Nem, nem gyanusítlak, anyám. Ezt aljasság volna föltennem rólad. Bocsáss meg, kérlek. Látnod, nem is tudom: mit beszélek? annyira megzavart e gondolat. Nem hiszek mást, anyám, csak hogy meg akartál próbálni. Ugy-e, csak ezt akartad? De én kiállok a próbát. Hah, léptek! ez ő lesz. (az ajtó felé indul, ismét visszatér) Igen, hiszen haragunni fogok. Igenám, ha tudnék! (indul)

NEGYEDIK JELENÉS.

Előbbiek. Borics.

JUDIT. Férjem, szerelmem!

BORICS. (fegyverét elhányja s nagy léptekkel jár föl s alá.)

JUDIT. Férjem!

BORICS. Nos? Áh, te vagy, nőm? Jó estét, jó estét.

PRED. Fiam!

BORICS. Mi kell?

Pred. Egy kis tisztelet, ha szabad kérnem.

BORICS. Majd máskor. Most nem érek rá.

PRED. Nem érsz rá?

BORICS. Nem.

PRED. Fiu, ki vagyok én?

BORICS. Azt hosszú volna elbeszélni. Most sem időm, sem kedvem hozzá.

PRED. Semmirevaló!

BORICS. Hallgass, asszony!

PRED. Átok!

BORICS. Tudod-e, honnan hoztalak ki? a kolostorból. Tudod-e, hova küldelek, ha nem hallgatsz? a kolostorba. Ott majd átkozódhatol, a mennyit tetszik.

PRED. Hah, gyalázatos!

JUDIT. Oh anyám, minden szentekre kérlek, ne bántsod, ne ingereld . . . - hiszen tudod jer, anyám, kérlek, jer hagyjuk magára látod, rossz kedvű mostan, s kétség kívül van rá oka, hogy az legyen. Jer. Jer. Majd földerül, s ismét jóvá teszi hirtelen magaviseletét. Menjünk, anyám. (el)

Ö T Ö D I K J E L E N É S.

Előbbie k. Saul.

SAUL. Ejh, uram, hát nálatok így bánnak a vendéggel, hogy becsapják orra előtt az ajtót és ott kinn hagyják ácsorogni?

BORICS. Oh megbocsáss, bizony megféledeztem rólad. Anyám, ezen lovag vendégem, lásd szívesen.

PRED. (ki eddig folyvást merőn nézte Sault) Borzasztó arcz!

SAUL. Idvezlégy, asszonyom.

PRED. (titkon Boricshez) Fiam, fiam!

BORICS. Nos?

PRED. Ki ez?

BORICS. Vendégem.

PRED. De ki ő?

BORICS. Mindegy, akárki, csak hogy vendégem.

PRED. Nem mindegy. Nekem nem mindegy. Tudnom kell, ki ő?

BORICS. Magam sem tudom.

PRED. (Saulhoz közeledik) Lovag, öltözetedről ítélve, magyar vagy.

SAUL. Az vagyok, asszonyom

PRED. És arczodról ítélve ah istenem, mit mondjak! — Lovag, ismered Sámson, a . . .

SAUL (bámulva s felingerülve lép hátra.)

PRED. Ő az, nem csalódtam. (Boricshoz) Fiam, küldd el ez embert.

BORICS. Miért?

PRED. Kérlek, küldd el!

BORICS. De mi lelt?

PRED. Ne kérdezd, csak távolítsd el szemem elől. Kérlek, kényszerítek!

BORICS. Megtébolyodtál?

PRED. Megtébolyodom, ha ezen ember nem távozik. Fiam, szeretett fiam, igen, szeretni foglak, gyermekem, és török tőled minden méltatlanságot, töröm gyűlöletedet, utálatodat, mindent! csak ezen embert küldd el.

BORICS. Dehogy küldöm.

PRED. Hát nincs szivedben egy csepp irgalom sem anyád iránt? nem küldöd el?

BORICS. Nem.

PRED. (Saulhoz) Uram . . . lovag

SAUL. Parancsolj, asszonyom.

PRED. Kérlek, távozzál.

BORICS. Hallgatsz, asszony!

PRED. Esdeklek, menj el innen, menj el e várból, e vidékről, ez országból nem, nem, nem állhatok ellen! (zokogva Saul nyakába borul.)

SAUL. (magában) Már ezt nem értem.

PRED. Ne bontakozzál ki karjaimból, lovag, nem eresztelek el szivemről. Oh szegény szivem, be rég dobogtál így a boldogság és a gyötrelem miatt! — De most menj, lovag, menj, hogy többé soha se lássuk egymást.

SAUL. (félre) Bolondok közé jutottam? — De olly csodálatos érzéseim vannak. Megmagyarázhatatlanok. Ugy sajnálom e szegény asszonyt. Könnyei égetik arczomat. Millyen lázasan szorított kebléhez! majd elakadt lélekzetem.

PRED. (esdeklő hangon) Hát nem távozol?

SAUL. Ha úgy kívánod. Isten megáldjon benneteket. (el)

PRED. Isten veled, isten veled!

H A T O D I K J E L E N É S.

Predszláva. Borics.

BORICS. (Saul után) Megállj, hallod? megállj! — És elment. — Asszony, örült, mit cselekedtél?

PRED. Elment, hála istennek és hála istennek, hogy itt volt.

BORICS. Holnap indulsz.

PRED. Hova?

BORICS. Kolostorba.

PRED. Nem megyek.

BORICS. Majd meglátjuk. Menj. Készülj.

PRED. Fiam, ne bánts, könyörülj, hiszen anyád vagyok.

BORICS. Mi közöm hozzá?

PRED. Hát egy szikrája sincs benned a fiúi érzésnek?

BORICS. Nincs.

PRED. Tehát eltaszítasz?

BORICS. Takarodjál.

PRED. (hosszan és merőn nézi Boricsot) Jó. Megyek. (el gyorsan)

BORICS. (csenget)

SZOLGA (be.)

BORICS. Fussatok azon lovag után, ki most távozott. Gyorsan. Kérjétek, hogy jöjjön vissza. Kérjétek nevemben. Ha nem akar jöni, tehát tehát hozzátok ide erővel!

SZOLGA (el).

HETEDIK JELENÉS.

Borics. Később Saul.

BORICS. Pokol és kárhozat! megbolondult azon asszony? Elküldte. Ölelgette. Mi lehet ez? mi lehet ez? (némán jár föl s alá) S ha azon ember vissza nem jön? ah, itt van.

SAUL (be) Megvallom, nincs annyi eszem, hogy a történeteket meg tudjam magyarázni.

BORICS Föl se vedd, barátom, föl se vedd. Szegény anyámnak néha nincs helyén az esze. Ez az egész.

SAUL. Csakugyan, tekintetéből magam is azt gyanítottam, hogy illyesmi van a dologban.

BORICS. Hanem hagyjuk ezt. Hát hát hát

SAUL. Hát?

BORICS. Hát hímezés-hámozás nélkül szólva, te számüzött vagy, nemde?

SAUL. Hímezés-hámozás nélkül szólva, én számüzött vagyok.

BORICS. És nem szeretnél visszamenni házádba?

SAUL. Nem biz én.

BORICS. Nem? a mennyköbe! és miért?

SAUL. Csak azért, mert a hóhér el találná

tenni örök emlékül a fejemet. Pedig úgy fej nélkül csak szégyenlenék a világban járni.

BORICS. De jó pénzért?

SAUL. Jó pénzért?

BORICS. És roppant remények fejében?

SAUL. És roppant remények fejében?

BORICS. Igen.

SAUL. Példaul?

BORICS. Nádorság.

SAUL. Nádorság?.... Ah értem. Nekem nádorság, neked királyság, ugy-e bár?

BORICS. Ugy van.

SAUL. De hátha a trón helyett akasztófa....

BORICS. Azt is megosztom veled.

SAUL. Páratlan nagylelkűség!

BORICS. Nos?

SAUL. Várj egy kicsit, hadd gondolkozzam.

BORICS. A meddig tetszik.

SAUL. Hm, hm. (félre) Nem pénz, nem rang kecsegtet.... valami más, egészen más.

BORICS. Határozta?

SAUL. Határozta.

BORICS. Mit?

SAUL. Megyek.

BORICS. Ember vagy! mikor?

SAUL. Akar tüstént.

BORICS. Csak holnap. Éj van és zivatar. Pi-henj. Kincstárnokom el fog látni utiköltséggel.

A mi a jövőt illeti, csak azt mondom: saját érdeked kívánja, hogy érdekeimet előmozdítsd. Mindenek előtt

SAUL. Nem bizol eszemben?

BORICS. Sőt inkább.

SAUL. Tehát kérlek, ne oktass.

BORICS. Jó. Tégy, a mint neked tetszik. De mi kezkesedik nekem arról, hogy embrem léssz?

SAUL. Semmi.

BORICS. Semmi? ez, igaz, a legjobb kötelezvény; sem el nem veszthetem, sem el nem lophatják tőlem. Hanem tréfán kívül; mert én nem igen bízom az emberekben.

SAUL. Már pedig más kezeset bajosan állíthatok.

BORICS. Legalább azt mondd meg: miért számüzeltél?

SAUL. Azt nem mondom; de megmondom azt: mi csal vissza hazámba?

BORICS. Mi?

SAUL. A bosszúvágy.

BORICS. Bízom benned.

SAUL. Jó éjt! (el)

BORICS. Isten veled.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Borics. Később szolga.

BORICS. Villámlik, mennydörög. Épen, mint lelkemben. Mint a villámok a felhőn, úgy törnek keresztül a jövőn messzeható terveim. A villámok keletkeznek és elenyésznek. Terveim szinte. Mit nem kísértettem már meg? mind hiába. Oh nagyravágyás, lelkem ördöge, mit gyötörsz? — Sokszor kiáltottam már így fel, de a nagyravágyás siket, csak egyszer nyílnak meg fülei, s akkor azt hallja, hogy a koporsó födelét szögez rá. Millyen boldog lehetnék, ha ezen ördög nem bántana! van nőm, ki szeret, s kit én is szeretek; igen, szeretem ő az egyetlen a világon, a kit szeretek. (csenget)

SZOLGA. (be)

BOBICS. Lenyúgodott már a fejedelelné?

SZOLGA. Igen, fejedelem.

BORICS. Elmehetsz.

SZOLGA. (el)

BORICS. Hozzá, hozzá! (fogja a lámpát s indul; visszateszi az asztalra) Nem, még úgy sem tudnék nyugonni. Pedig fáradt vagyok. Sokat jártam. (karszékbe dől) Lelkem bolyong, messze, messze. Fejem nehéz. Tele van gondolatokkal. És terhes

gondolatokkal. Mint a kereszteskatonák a szent földre, úgy vándorolnak gondolatim seregesen Magyarországra. Mind oda. Mind. (elalszik)

KILENCZEDIK JELENÉS.

Borics. Predszláva.

PRED. (ki már titkon többször pillantott be egy ajtón, jön halk léptekkel) Csend. Elalutt. — Tehát kolostorba küldesz engem? én a más világra küldelek. — Csitt, anyai érzet, csitt! hiába riadsz föl, nem hallgatok szavadra. Bele fojtalak boszúm tengerébe. — Nem mondta-e ő az imént hidegen, határozottan, hogy semmi fiúi érzet nincs benne irántam? És ha nem mondta volna is, mutatta ezt minden eddigi tette. Világosan mutatta. Oh mennyit gyötört már engem. Kihozott a kolostorból, nem kedvezésből, oh nem; csak azért, hogy kínozzon. Nem fogsz többé kínozni, jó fiú! (törét felemeli) Olly hideg van. Ugy fázom. Vérem csonttá fagyott. Melegíts föl, pokol tüze! (a mint törét Borics mellének irányozza: villámlik, mennydörög)

BORICS (a mennydörgésre fölébred) Mi vakít? (ujra villámlik) A villám (meglátja Predszlávát) vagy töröd? vagy szemeid?

PRED. Talán mind a három.

BORICS. S mit akarsz, édes anyám?

PRED. Meg akartalak ölni, édes fiam.

BORICS. Hát ölj meg, ha mersz.

PRED. Szerencséd, bogy fölébredtél.

BORICS. S így nincs lelked, szembeszállni velem? nincs?

PRED. Hm!

BORICS. Édes anyám, te olly gyáva vagy, a milly gonosz. Megöllek hát én tégedet.

PRED. (megrettenve hátrál)

BORICS. Add ide azt a tört. Add ide, ha mondom. Vagy azt gondolod, ha szép szerével meg nem kapom, nem vehetem el tőled erővel?

PRED. (elejti a tört)

BORICS (fölveszi).

PRED. (félre) Borzasztó. És könyörögjek életemért? Nem. Tőle nem könyörgök többé, semmiért. Inkább meghalok. (fenn) Ölj meg.

BORICS. Azt megteszem, ha nem mondd is.

PRED. Végezz. Gyorsan. Minél előbb.

BORICS. Igazad van, édes anyám, minél előbb végeznem kell. Már ugy is soká tart a komédia, s előbb-utóbb is csak ez lenne vége, mert mi határtalanul szeretjük egymást, nemde édes anyám?

PRED. Ugy van, édes fiam.

BORICS. Mint az ördög a tömjént, mint

mint ah egymásiránti szeretetünkre nincs hasonlat.

PRED. Valóban nincs.

BORICS. Asszony, asszony! mért szültél engemet?

PRED. Fiú, fiú, mért szültelek téged!

BORICS. A természet részeg vagy örült volt, midőn téged anyámnak rendelt. Ezt józanan nem tehette.

PRED. Oh, ezt józanan nem tehette.

BORICS. Az anya meg akarta gyilkolni fiát!

PRED. És a fiú meg akarja gyilkolni anyját!

BORICS. Meg. Én gyűlölném az egész világot; csak azért nem teszem ezt, mert sajnálnám másra pazarolni gyűlölségemet, mint te rád. Tiéd gyűlölségem. Egyedül tiéd. Osztatlanul. Egész végtelenségében. És van rá okom. Adott nekem a sors egy paripát, mellyen a föld felét hóditottam volna meg. A nagyravágyást. Asszony, te engem lerántottál e paripáról, melly most üres nyereggel száguld keresztül a világon, míg én itt nyögök a porban! — Te Magyarország királynéja voltál. Hűtelen lettél férjedhez. S ezért én lakolok. Mit kaptam a magyar korona helyett? E nyomorú gallicziai herczegséget. Ezt is kegyelemből, mint fillért a koldus. Anyám megöllek; imádkozzál, ha akarsz.

PRED. Nem akarok. Nincs mit köszönnöm a multért, s nincs mit kérnem jövőre. Ölj meg!

BORICS. Halj meg tehát, és kárhozz el! . . . De nem, nem öllek meg.

PRED. Hah, ég isten . . . te nem ölsz meg, nem ölsz meg, fiam? o hiszen az ir-tóztatós is lenne.

BORICS. Nem ontom véredet. Mondják, a' kiontott vér égbe kiált és a földön elárul

PRED. Ugy van, fiam, a kiontott vér elárul és égbe kiált. Te nem fogsz megölni.

BORICS. Nem, anyám, nem öllek meg. — Megfojtalak.

PRED. Mindenható! (székbe tántorodik)

BORICS. Megfojtalak, anyám. — Hunyd be szemeidet, ég, hunyd be szemeidet pokol, hogy horzadásában meg ne rázkodjék a mindenség, mert illyet vagy látott valaha, vagy sem. De mindegy. Meg kell lennie! (Predszlávához ugrik)

T I Z E D I K J E L E N É S.

Előbbie k. Judit.

JUDIT. (rohan be) Oh hála istennek, itt van valaki. Te vagy férjem? és te

BORICS. Ki az? Ah, te vagy az, nőm? Jó, hogy jösz. Jó, hogy jösz. De, mit akarsz itt? ki hitt? mi bajod? mi lelt?

JUDIT. Oh férjem, de téged mi lelt, téged?

BORICS. Engem? Semmi. Mi lelne? Mit keressz itt?

JUDIT. Arczod sápadt szemed ég

BORICS. Mit papolsz?

JUDIT. Férjem

BORICS. Megbocsáss, édes nőm. Megbocsáss. Durva voltam. De eszem olly zavart. Lásd, anyám roszul van. Azt sem tudom, mit cselekszem. De te mit keressz itt?

JUDIT. Rettentő álmam volt, férjem, rettentő. De már magam sem tudom, mit álmodtam, csak hogy valami iszonyút. Fölriadtam és leugrottam ágyamról, és futottam, hogy embert találjak. Még most is rettegek. Nem tudom bizonyosan, de ha jól emlékszem, anyánkról álmodtam. Mi bajod, anyám?

BORICS. Az meglehet. Meglehet. Az álom gyakran csodálatosan összeütközik a' valóval. De már semmi baj. Ugy-e, édes anyám, semmi baj?

PRED. Semmi, édes fiam. Nyujtsd karodat, leányom, kissé gyöngye vagyok. De nem szükség már. Erőm visszajött.

BORICS. Tehát jó éjszakát.

PRED. Adjon isten neked is, édes fiam. Kö-

szönöm, hogy segítségemre sietnél. Majd meghálálom gondoskodásodat. Addig is köszönöm.

BORICS. Szívesen, édes anyám, szívesen. Máskor is.

PRED. (menet, vadul tekintve vissza Boricsra) Tigris!

BORICS. (szintugy) Hiéna!

MÁSODIK FELVONÁS.

CSAPSZÉK.

ELSŐ JELENÉS.

Beghel, Bial, Kórog egy asztalnál, mellyen kancsó és poharak vannak. Saul más asztalnál egyedül.

BEGHEL. Csak szép az a borozók asztala. Egész mennyország. A kancsó a hold, a poharak a csillagok. Igyunk, atyámfiak!

BIAL. Igyunk, a hazáért!

KÓROG. Igen, igyunk a hazáért. Ugy sem tehetünk érte mást mi szegény közönséges emberek.

BIAL. Legalább megteszszük azt, a mit tehetünk érte, s így nem mond reánk ítéletet a lelkiösmeret, mi nagy szerencse, mert ez ugyan szigorú bíró, kit bezeg le nem kenyerézhetni ám, mint a többit. Nem tudom: ugy van-e más-

hol is, mint itt nálunk Magyarországon? itt, minél kevesebb kivétellel, csak az a valódi hazafi, ki semmit sem tehet a hazáért; a ki pedig tehetne valamit, az gazember. Hiszik-e kelmetek, hogy nagyuraink közt akárhány akadna, ki ma is kész volna az országot átadni ennek a bítang Boricsnak?

SAUL. (figyelni kezd a beszélőkre)

BEGHEL. Meglássák kelmetek, hogy addig is kapkod ő felénk, míg egyszer a zsebébe dug bennünket.

BIAL. De már azt még sem éri el egy könnyen.

KÓROG. Nem ám, ha minden magyar úgy érezne, mint mink itten csak hogy hejh (poharat emel, nagyot kiált) Vesszen minden hazaáruló!

BIAL. } Vesszen minden hazaáruló. (po-
BEGHEL. } harat emelnek)

SAUL. Hallod-e ezt, lelkem? — Hallod és borzadsz. Oh hogy én eltántorodhattam. Eltántorodtam, de el nem estem. Hála istennek. (a borozókhoz megy) Derék férfiak, megbocsássatok, hogy hivatlanul közétek lépek; de meg nem állhatom, hogy szavaitok visszhangja ne legyen. Vesszen minden hazaáruló!

BEGHEL. Vesszen, még egyszer!

BIAL. Vesszen, még ezerszer!

KÓROG. Ki és mi vagy földi?

SAUL. Mindegy, akárki, akármi. Bepecsételt levél vagyok, mellynek czimét már hallottátok: „Veszsen minden hazaáruló.“ A jövődő föl fogja bontani e levelet; akkor elolvashatjátok tartalmát is.

BIAL. Akárki vagy, de becsületességed te-
tődtül talpadig ér. Ülj közénk és igyál velünk.

SAUL. Nem úgy, földiek. Ti igyátok velem, úgy is annyival tartozom nektek, hogy ha az ítéletnapig innátok rovásomra, sem lenne lefizetve tartozásom. — Hejh, csaplár! (zsebébe nyúl s erszényt vesz belőle) Hah, kárhozatos pénz! Borics pénze. (az ablakhoz megy s észrevétlenül kiveti az ersényt) Már, földiek, ha megengeditek, mégis csak veletek iszom. Póru! jártam. Elvesztettem erszényemet.

KÓROG. Se-baj, se-baj, ülj le és igyál.

SAUL. (közéjük ül, beszélgetnek, nem veszik észre, hogy Predszláva és Milutin jön)

MÁSODIK JELENÉS.

Előbbie. Predszláva. Milutin.

MILUTIN (széket ad Predszlávának) Ülj le, aszszonyom. Tudom, hogy elfáradtál. Sajnálak.

PRED. Talán te fáradtál el, kis fiam, én nem. Kit boszúállás visz, az fáradatlan.

MILUT. S kit szerelem visz, szinte az. Csak hogy te már közel állasz czéledhoz, én még messze. Talán el sem érem.

PRED. Eléred, gyermekem, velem együtt fogod elérni. Ne csüggedj. Nem kevésbbé fekszik érdekemben: téged juttatni czélhoz, mint magamat. Menj és kérdezd meg utunkat azon emberek-től. Valaha jól tudtam erre a járást, de már elfeledtem. Rég volt.

MILUT. (a borozókhoz közeledik). Uraim, ki sziveskednék megmondani, merre visz az út Sámson úr várához?

SAUL (fölugrik) Sámsonhoz? ... ki akar oda menni?

MILUT. Mi ketten, uram.

SAUL (meglátja Predszlávát). Azon asszonyt láttam valahol, ha nem csalódom. Igen, ő az. Ő. Azóta többször jelent meg képe lelkem előtt, akaratlanul. (Predszlávához megy) Asszonyom, ha más helyen látnálak, azt mondanám, hogy Gallícia fejedelmének anyja vagy.

PRED. Csitt. Az vagyok.

SAUL. Valóban? Miként jössz ide és így?

PRED. S te igen, te vagy az, kit egyszer megöleltelek. Oh barátom, engeddd, hogy ismét megölelhesselek.

SAUL. Szívesen, ha kedved telik benne (meg-
ölelik egymást) De mit csinálsz itt?

PRED. Szánakozzál rajtam. Én igen sajnálatra
méltó vagyok.

SAUL. Szegény asszony. Hangod megindít.
Részvétet gerjesztesz bennem irántad.

PRED. Köszönöm. Meg is érdemlem részvé-
tedet, mert én szeretlek. Végetlenül szeretlek.

SAUL. S mint jutok e szerencsééhez?

PRED. Ne kérdezd. Hisz ugy is mindegy.
Csakhogy szeretlek. S minthogy részvéteddel
ajándékozál meg, vedd érette cserébe bizalma-
mat. Oh barátom, képzelheted-e, mi történt ve-
lem? Fiam engem kolostorba küldött.

SAUL. S miért?

PRED. Mert gyűlöl és tudja, hogy irtózom a
kolostortól. Oh ha kedvem lett volna kolostorba
menni, akkor minden áron gátolta volna azt.

SAUL. Fiad gyűlöl?

PRED. Gyűlöl. Utál.

SAUL. Borzasztó. Hallatlan.

PRED. Ugy-e bár? hát ha mindent tudnál!

SAUL. S mint menekültél ki a kolostorból?

PRED. Fiam ezen ifjura bizott, ki szeren-
csémre lekötelezettem, s ki nem vitt kolostorba,
hanem ide Magyarországra szökött velem.

SAUL. S most mi szándékod?

PRED. Boszút állani.

SAUL. Kin?

PRED. Mindazokon, kik boldogtalanokká tettek.

SAUL. Kik azok?

PRED. Majd meglátod. S te mit keressz itt?

SAUL. Fiad kéme vagyok.

PRED. Fiam kéme vagy?

SAUL. Vagy is voltam. Isten megőrzött a honárulástól.

PRED. S mi akart honárulóvá tenni?

SAUL. Szenvedélyem.

PRED. Milly szenvedély?

SAUL. A boszúvágy.

PRED. S kin akartad megboszuítani magadat?

SAUL. Nehezen ismered. Dehogy nem! említetted nevét, midőn nálatok voltam.

PRED. Sámson?

SAUL. Ő.

PRED. Ugy kezet foghatunk.

SAUL. Te is ellene vagy?

PRED. Oh! — Adj kezet, kössük meg a boszúfrigyet.

SAUL. Lemondtam a boszúállásról.

PRED. Miért?

SAUL. Mert nem akarok honáruló lenni.

PRED. S ha honárulás nélkül is megeshetik a boszú?

SAUL. Miként?

PRED. Majd megtudod. Adj kezet!

SAUL. Itt van.

PRED. Így, most vezess Sámsonhoz.

SAUL. De neki nem szabad engemet látnia.

PRED. Csak vezess oda, s várj meg engem valahol a környéken. Milutin, jer.

SAUL. Menjünk. — Barátim, megengedjete, hogy szívességekkel nem élhetek; e hölgynek kell utat mutatnom. Isten veletek. (Saul és Predsláva el)

BEGHEL

BIAL

KÓROG

} Isten megáldjon!

HARMADIK JELENÉS.

Milutin. Beghel. Bial. Kórog.

MILUT. Oh istenem, én mindinkább rettegek. Sejttem, hogy Judit nem lesz az enyém, és hogy én a hóhére leszek. Ha Borics utolér, végem van. Mindegy. Mindent koczkáztatok. Hisz boldogságért koczkáztatom életemet; ez ugy sem ér a nélkül semmit. (el)

BIAL. Talán már mi is takarodhatnánk, atyafiak?

BEGHEL. Eb a ki siet.

KÓROG. Igaza van Bial komának. Otthon

ugyan csak várhatnak már bennünket, még pedig jó reménynyel, hogy vadakkal terhelve térünk haza. Mondhatom, szépen vadásztunk.

BEGHEL. Hahaha, az igaz. Jól lakhatnak vele, a' mit lőtünk.

BIAL. Hogy vágjuk ki magunkat?

BEGHEL. Az a' kérdés.

KÓROG. Valamit majd csak hazudunk. Ki tudna hazudni, ha a vadász nem? (mind a hárman el)

VÁLTOZÁS.

VÁRTEREM SÁMSONNÁL.

NEGYEDIK JELENÉS.

Sámson és Predszláva külön oldalról jönnek.

SÁMSON. Ki az?

PRED. Egy szegény öreg asszony.

SÁMSON. Mit keressz?

PRED. Már semmit. Megtaláltam, a kit kerestem. Téged.

SÁMSON. S mit akarsz velem, vén szipirtyó? Előre is mondhatom, hogy hiába jöttél, ha jö-

vendőmondás a mesterséged. Nincs szükségem jóslatokra.

PRED. Nem vagyok jövőendőmondó. Ellenkezőleg, a' multról akarok neked beszélni.

SÁMSON. Mit?

PRED. Egy szép történetet, ha meghallgatod.

SÁMSON. S ha meg nem hallgatom?

PRED. Meg kell hallgatnod; különben álmaidban fogok megjelenni, s ott zúgom füleidbe.

SÁMSON. Hm, beszélj hát.

PRED. Ezelőtt mintegy huszonöt évvel Magyarország királya Kálmán volt.

SÁMSON. Tudom.

PRED. A többit is tudhatod, csak emlékeztetni akarlak. Kálmán második nejével élt, Predszlávával.

SÁMSON. Ismertem azt a személyt.

PRED. Valóban? ugy annál inkább érdekelhet a történet. Kálmán nagyon szerette Predszlávát, Predszláva is nagyon szerette . . . nem Kálmánt, hanem udvarának egy ifju leventéjét.

SÁMSON. Valami Sámson, ha jól emlékezem.

PRED. Igen, te jól emlékezel. Sámson is szerette, örülten szerette Predszlávát.

SÁMSON. Az nem igaz.

PRED. Nem?

SÁMSON. Sámson nem szerette Predszlávát.

PRED. Mindegy; legalább azt hazudta a ki-

rállynének, hogy örülten szeretí őt, s ez hitt szavainak.

SÁMSON. Mint afféle balgatag asszony.

PRED. Meg is lakolt érte.

SÁMSON. Ugy kellett neki. De végezzük egymás után ezt az unalmas históriát, mit huzzuk-vonjuk? A királyné két fiút szült. Egyiket Sámsonnak adá, hogy részesüljön az atyai örömeiben, a másikkal a királyt ajándékozá meg, ki azonban meg nem köszönte az ajándékot, mert megszagolta, hogy rossz fa ég a tűzön. Ennek következtében ki is adta az útlevelet Predszlávának, ki huszonnégyszáz év multával, el nem képzelhetem, miért küldött tégedet hozzám.

PRED. Miért küldött engemet hozzád? — Oh Sámson, minek e tettetés?

SÁMSON. Micsoda tettetés? én semmit sem tetteték életemben, legfőlebb szerelmet, s ennek, úgy hiszem, itt köztünk nem igen van helye.

PRED. Hát csakugyan nem ismersz?

SÁMSON. Én? hogy az ördögbe ismernélek? talán csak nem vagyok söprőnyél, hogy rajtam lovagoltál volna valaha a Szentgelléltre, boszorkány!

PRED. Miért gunyolni azt, ki téged úgy szeret? Sámson.

SÁMSON. Te szeretsz engemet?

PRED. Én. Predszláva.

SÁMSON. Te Predszláva? lehetetlen!

PRED. S ha még is az volnék?

SÁMSON. Ugy légy az. Isten neki. Különben nem irígylem, hogy az vagy. Hanem átkozottul megvénültél huszonnégyszáz év alatt, mondhatom. Az idő ugyancsak fölbarázdálta képedet. . . .

PRED. A bú, Sámson, a bú; nem az idő.

SÁMSON. S talán a szerelmi bú?

PRED. Az is.

SÁMSON. Mondom!

PRED. Nem hiszed?

SÁMSON. Elhiszem biz én, miért ne? csak hogy mód nélkül sajnállak, ha úgy van; mert ha huszonnégyszáz, huszonöt év előtt sem szerettelek, most mennykő nehéz lenne érzelmedet viszonoznom.

PRED. Tehát nem szerettél?

SÁMSON. Bizony isten nem.

PRED. És nem szeretsz?

SÁMSON. Ördög bujék belém, ha szeretlek.

PRED. Olly gyalázatosan csaltál volna meg?

SÁMSON. Gyalázatosan-e vagy nem? de megcsaltalak.

PRED. Ez borzasztó! — Hanem megbo csátok.

SÁMSON. Köszönöm szépen.

PRED. Csak egyet kérdek tőled.

SÁMSON. Halljuk.

PRED. Ha már engem nem szeretsz, nem szeretted soha: szólj, van-e legalább atyai érzés szivedben?

SÁMSON. Van. Még pedig mennyi! — Ha atyai érzésem kendermaggá válnék: valami fiók csíz jól laknék vele.

PRED. Mindegy, akármennyi, csak hogy van. Így érdekelni fog fiad, vagy is fiam sorsa.

SÁMSON. Nem tudom. S ha érdekelne?

PRED. De mindenek előtt: tudja származását Saul?

SÁMSON. Mi végre?

PRED. Tudja vagy nem?

SÁMSON. Nem. Ő örökben tartott gyermekem. Föltettem, hogy csak akkor mondom meg neki származását, ha látom, hogy apjának méltó fia; ő azonban nem lett az, mert nálamnál sokkal becsületesebb ember, s így nem sok gyönyörűségem telt benne. Ennélfogva hallgattam.

PRED. Így minden jól van.

SÁMSON. De beszélj legalább világosan, ha azt akarod, hogy megértselek.

PRED. Világosan fogok beszélni. Béla királynak buknia kell.

SÁMSON. Miért?

PRED. Hogy Borics foglalja helyét.

SÁMSON. Hm, mi közöm Boricshoz?

PRED. Hát nem mondtad, hogy van benned atyai érzés?

SÁMSON. De azt is mondtam, hogy mennyi. S ha még úgy szeretném is fiamat: életemet jobban szeretem, semhogy ezt azért kockáztassam.

PRED. A ki nagyot akar nyerni, nagyot kell kockáztatnia.

SÁMSON. És mit nyernék én?

PRED. Mit? — Ha Béla bukik, Boricsé a királyi cím: mienk, a tied a hatalom, s a hatalom, ez minden a földön.

SÁMSON. S Boricscsal olly könnyen lehet majd bánni?

PRED. Ő lelketlen, gyáva, báb. Eddigi betörései is Magyarországra csak ösztönzéseemre, unszolásomra történtek.

SÁMSON. Égiháború! akkor ő nem fiam, ha gyáva.

PRED. Ő fiad.

SÁMSON. És tudja, hogy fiam?

PRED. Nem. Majd csak a szükség idejében fogná megtudni.

SÁMSON. Hm, hm.

PRED. Nos, mit határozasz?

SÁMSON. Még nem tudom.

PRED. Tehát te is gyáva vagy?

SÁMSON. Mit? gyáva? megmutatom, hogy nem vagyok.

PRED. Miként?

SÁMSON. Akként, hogy Bélát leütöm a trónról.

PRED. Te dicső férfiú vagy. Illyennek remélelek.

SÁMSON (félre, föl s alá jár). Reszkess, szép királyné! hatalmamba kerülsz. Reményem nagy, hogy hatalmamba kerítelek, mert erényes vagy. Igen, ez is ad reményt a győzelemre. Az erény ritkán győz a földön. Itt a gazság az úr. Ha így nem volna, tán magam is becsületes ember volnék. De így van s martirkoronára semmi kedvem. — Hah, lódobogás és kardzörej. Ezek ők. Épen jókor. Predszláva, távozzál a mellékterembe. — Barátim jönnek. Azok, kik czélunkhoz fognak segíteni. Vadászatra készülünk. Mielőtt elindulnánk, leitatom őket. A magyar mindig kész, leinni magát. Aztán vadászat közben bevezetem őket a dombodi erdő barlangjába

PRED. Hova?

SÁMSON. Itt egy szomszéd erdő barlangjába. Ott kifőzzük a pártütést, mi könnyű munka lesz, mert a boros fej rossz bástya, hamar el lehet foglalni.

PRED. Igazad van. Azért minden jót remélek.

SÁMSON. Remélhetsz.

PRED. Akkor, Sámson, akkor

SÁMSON. Jó, jó. Az akkort csak hagyjuk akkorra. Eredj.

PRED. A viszonzlátásig isten veled! (el, út közben) Hahaha!

Ö T Ö D I K J E L E N É S.

Sámson, Tivadar, Vas, Dengez, Göndör, urak.

SÁMSON. Hozott isten, barátim!

URAK. Idvezlégy, Sámson.

DENGÉZ. Hát hány hét a világ, bátya? mikor házasodunk már meg?

SÁMSON. Ne boszants, kölyök. Tudod, hogy utálok az asszonyi állatokat.

DENGÉZ. Tán azért, mert ők utálnak téged?

SÁMSON. Nem mondhatnám.

DENGÉZ. Csak onnan gondolom, hogy úgy elvonultál egy idő óta az udvartól, vagy is az udvari hölgyektől, pedig nem rég is

SÁMSON. Eh, hagyjuk ezt. Beszéljünk okosabbról. — Göndör bátya, te legöregebb vagy köztünk. Te határozz: elfogadtassék-e indítványom, vagy se?

GÖNDÖR. Add elő, öcsém.

SÁMSON. Az idő hűvös, ennél fogva mielőtt vadászni indulnánk, meg kell bélelni ruháinkat. S mi a legjobb bélés? úgy hiszem, a bor. Tehát

GÖNDÖR. Öcsém, te bölcs Salamon ivadéka vagy.

SÁMSON. Hát ti mit szoltok?

TIVADAR. Én már csak a vénség iránti tiszteletből is Göndör bátyánkkal tartok.

DENGÉZ. Voltam-e én valaha más véleményen, mint te, Tivadar? De a java hátra van. Mit szól Vas bátya?

VAS. Hehe, öcsém, kössenek föl, tudod-e? hát szoktam én a többségnek ellenszegülni? mi?

DENGÉZ. Dehogy, dehogy. Kegyelmed megy a többség után, mint a birka a kolomp után.

VAS. Kössenek föl, tudod-e?

SÁMSON. A mint látom, indítványom elfogadtatik.

TIVADAR. Ki ne fogadna el illy fölséges indítványt? hah, az nem volna Árpád vére, ki el nem fogadná.

SÁMSON. És én azt jóslom: mindenki annyi vadat lö, a hány poharat ürít.

TIVADAR. Ugy én lövök legtöbbet.

VAS. Öcsém, hogy mered azt mondani? nem látod, hogy én is itt vagyok.

DENGÉZ. Vas bátyának igaza van. Övé az elsőség. Ő lö majd legtöbbet, ha egyebet nem: bakot; mert ő az ivásban legnagyobb bajnok országszerte.

VAS. Világszerte!

GÖNDÖR. Egyébiránt nincs mit dicsekedni vele, atyafi.

DENGÉZ. Miért ne dicsekednék? — azok kiknek egyéb kitűnő tulajdonuk nincs, rendesen dicsekedni szoktak vele, hogy ők nagy-ivók. Különben Vas bátya, tudok ám én kegyelmednél még hatalmasabb ivót is.

VAS. Szeretném ismerni.

DENGÉZ. Jól ismeri kegyelmed.

VAS. Hát ki az?

DENGÉZ. Ki? az éj.

VAS. Kicsoda?

DENGÉZ. Az éj. Lám, az égibolt egy roppant billikom, mellyet a lemenő nap csordultig tölt piros sugarakkal, bor gyanánt, s az éj ezt az óriás billikomot egy huzomba kiüszsza; csak a fenekén maradnak apró cseppecskék, miket mi aztán csillagoknak nevezünk.

MIND. (nevetve el)

H A T O D I K J E L E N É S.

Predszláva. Milutin.

PRED. (jön az oldalteremből s a középajtóhoz megy) Milutin!

MILUT. (bejön) Parancsolj, asszonyom.

PRED. Menj oda, hol ama lovagot hagytuk, ki ide igazított bennünket, s add át neki e levelet. Sietve. (visszamegy, a honnan jött)

MILUT. (ki)

V Á L T O Z Á S.

TEREM A KIRÁLYNÁL.

H E T E D I K J E L E N É S.

Béla, Ilona, Géza.

BÉLA. (hátnál nagy karszékekben alszik)

ILONA. (mellette ül, könyökével azon szék karjára támaszkodva, mellyben Béla szendereg)

GÉZA. (öt éves, jön befelé, nagy buzogányt húzva maga után a földön)

ILONA. Csitt. Ne zörögj, gyermekem, atyád alszik. — Alugyál, boldogtalan jó férjem, alugyál és álmodj szemeket magadnak, mellyekkel áttekinthesd országodat, mellyekkel színről színre lásd, ki országodban legjobban szeret, Ilonádat.

GÉZA. (ki a buzogányt elhagyva, legyenek után kapkodott) Anyám!

ILONA. Mi kell gyermekem?

GÉZA. Adj tűt nekem.

ILONA. Minek?

GÉZA. Legyet fogtam, kiszúrom a szemeit.

ILONA. Ejh, fiam, hogy lehetsz olly kegyetlen. Ereszd el!

GÉZA. Nem biz én, minek ereszteném.

ILONA. Mert nem vétett neked.

GÉZA. Hát apám kinek vétett? még is kiszúrták a szemeit.

ILONA. Igaz. De te jobb légy atyád hóhéráinál.

GÉZA. S élnek még atyám hóhérai?

ILONA. Kétség kívül.

GÉZA. No az isten éltesse őket sokáig. Addig, míg én felnövök.

ILONA. Akkor?

GÉZA. Akkor aztán isten legyen irgalmas irántok, mert én nem leszek.

ILONA. Jer ölembe, fiam, jer. Méltó gyer-

meke vagy anyádnak. De nem lesz rá szükség, hogy megboszuld atyádat.

GÉZA. Miért, anyám?

ILONA. Megboszúlom én őt, fiam.

BÉLA. (ki az imént fölébredt) Ki beszél boszúállásról? ti, kedveseim?

GÉZA. Mi, apám. Én és anyám.

BÉLA. Verjétek ki e sötét gondolatot fejeteiből, szerettem.

ILONA. Oh férjem, te olly jó, olly szent vagy De jóságod csak olaj boszúvágyam tüzére. Ha rossz ember volnál, megnyugonnám a történteken, gondolván, hogy isten akarátja, isten büntetése volt. Hanem azt látni, hogy a legjobb, legnemesebb lény van illy embertelen azaz nagyon is emberi módra megbélyegezve, megnyomorítva: ez föllázít!

BÉLA. Megbélyegezve igen, de megnyomorítva nem. Elvették két testi szememet, s nyertem helyökbe millió lelki szemet; mint ha a nap lemegy, jó számtalan csillag. Elzárult előttem a föld, s megnyílt a menny. Látom egész pompájával, egész végtelenségében, látom minden angyalát, angyalainak legjobbját, téged, hitvesem! — Oh ti nem is gondoljátok, milly boldog a vak. Mi a vakság? mennyei fátyol, melly eltakarja az ember elől a világot, mellyet siralom völgyének neveznek. A jóknak jobb nem látniok,

mint látni a nyomort, melly olly közönséges a földön, s mellyet a legdúsabb uralkodók sem irthatnának ki. Egy-kettőn vagy százakon segíthetnek, és ha százezreken segítenek is: milliók maradnak még hátra. Mit ér egy csepp méz egy nagy pohár ürömben?

ILONA. Igen, rád nézve jótétemény világtalanságod, de minél nemesebben érzesz és gondolkozol, annál nagyobb veszteség azon számosakra nézve, kiken segíthetél, segítettél volna.

BÉLA. Segítettem volna? ki tudja? Az ember sokszor csak azért jó, mert nincs alkalma rossznak lennie. S vajon nem vagyok-e én is ezen emberek egyike? Ki kezeskedik róla: nem lett volna-e belőlem ép szemekkel kicsapongó, kegyetlen, zsarnok fejedelem? E szerint te és alattvalóim boszú helyett talán köszönettel tartoztok hóhéraimnak, mert így ha nem sokat használok, legalább semmit sem ártok.

ILONA. Ne tovább, férjem, ne tovább! Ha így folytatnád, még arra bírnál, hogy ama gazokat megjutalmazzam, a helyett, hogy megbüntessem. Pedig lakolniok kell. De hagyjuk most ezt.

BÉLA. Igazad van. Hagyjuk e komoly dolgokat. Minek szomorítani napjainkat, perczeinket, mellyek olly drágák. Vigan, kedvesem, vidáman. Lásd, annyiszor nevezsz engem boldogtalannak,

s még is mindig én vagyok, ki földerítelek. — Alkonyodik-e már?

GÉZA (az ablaknál) Már olyan közel van a nap a földhöz, hogy én is elérném.

BÉLA. Ugy menjünk a kertbe. Oh én ugy szeretem a virágokat!

GÉZA. Hiszen nem látod, apám!

BÉLA. Tán épen azért érzem kétszeresen illatjokat. Így vagyok veletek, szerettem, kiket nem látok, de annál jobban érzem lelketek melegét, mint a virágok illatát. Jösz, hitvesem?

ILONA. Megyek, férjem, tüstént. Csak eredjettek. Vezesd atyádat, Géza.

GÉZA. Addsa kezedet, atyám. (Megfogja kezét s kivezeti).

ILONA (némán néz utánok).

NYOLCZADIK JELENÉS.

I l o n a.

ILONA (szünet után) Borzasztó. Nem látja azokat, kik őt annyira szeretik: gyermekét, nejét. Soha nem látott, soha nem fog látni. Nem látja, ha mosolygok, nem látja, ha könnyezek. Pedig mosolyom és könnyem csak az övé. És szeret-e vajon? Szerethetni-e valakit, kit soha nem láttunk? Igen, szeret, talán úgy, mint a koldus a

botot, mellyre támaszkodik. Oh, ha látna, mi másképp szeretne. Mindegy, akárhogy szeret, én szeretem őt igazán, lelkemből, mint nő szeretheti férjét. Hah és voltak alávaló lelkek, kik el akarták velem feledtetni női kötelességemet, a gyalázatosak.

KILENCZEDIK JELENÉS.

Ilona, Saul.

SAUL (hirtelen be) Én egyike voltam azon gyalázatosaknak, királyné.

ILONA. Hah, Saul!

SAUL. Igen, királyné, Saul, ki téged szeret, s ki ezért örökre száműzeték.

ILONA. S kinek mi mondatott fejére?

SAUL. Hogy fejét vesztí, mihelyt be meri azt hozni még egyszer Magyarországba.

ILONA. S te merted ezt?

SAUL. A mint látod, kegyelmes asszonyom.

ILONA. Ne mondj kegyelmes asszonyodnak, mert irántad nem leszek kegyelmes.

SAUL. Ezt nem jól teszed. Ha azok számára sincs kegyelmed, kik szeretnek.

ILONA. Hah!

SAUL. Kik híveid, hü alattvalóid, akarám mondani....

ILONA. Még leczkértetsz is ? jó, de siess, mert nincs többé időd, hosszan beszélni.

SAUL. Lám, hogy kegyelmes vagy irántam, királyné.

ILONA. Én?

SAUL. Igen. Mielőtt kimondtam volna kérelmemet, már teljesítéd. Ez több kegyelem, mint reméltem.

ILONA. Kérelmed?

SAUL. Hogy minél előbb végeztess ki, s ime meg fog történni. Ez fölbátorít, hogy még egygyel terheljelek.

ILONA Szólj gyorsan.

SAUL. Mielőtt szólnék, igérd meg, kérlek, teljesítését. Haldokló kér, királyném, te nem fogod megtagadni a haldoklótól.

ILONA. Nem tagadom meg.

SAUL. Akármilyen lesz ? bármilyen különös?

ILONA. Mindegy.

SAUL. Azon helyen történjék kivégeztetésem, melyet én fogok választani. Legyen az a szomorú vigasztalásom, hogy, ha már meghalok, legalább ott halok meg, a hol magamnak tetszik.

ILONA. Jó.

SAUL. Egy dandár katonaság legyen gyászkíséretem. Ha életem egyszerű volt, legalább halálom menjen végbe némi pompával.

ILONA. Eddig van ?

SAUL. Még van valami hátra.

ILONA. S az ?

SAUL. Légy te is jelen a kivégeztetésnél, királyné.....

ILONA. Én is jelen legyek ?

SAUL. Kérlek, kényszerítlek.

ILONA (félre) Különös ember, mi jutott eszébe ? (fenn) Mi célból akarod, hogy én is ott legyek ?

SAUL. Semmi célból. Csak szeszély. Haladokló szeszélye. De teljesíteni fogod, asszonyom, mert ígéretedet bírom.

ILONA. Hogy fölmentsem magam adott szavam alól, tehát.... jó, megkegyelmezek neked.

SAUL (meghökkenve félre) A manóba is, ez váratlan. Ez nem volt szándékom. Más nótát kell fűnom. (fenn) Mit hallok, királyné ? megkegyelmezz életemnek ? Köszönöm. De hisz saját életednek kegyelmeztél, mert az enyém egészen a tied, a tied, asszonyom. Tied vérem, lelkem, mindennem, mert én szeretlek, imádlak, úgy, mint valaha, sőt jobban, mint valaha. Keblem olly tele van, olly tele szerelemmel, hogy lábaim nem bírnak, hogy térdeim leroskodnak ! (letérdel)

ILONA. Hah vakmerő ! kétszer bűnös ! — Menj és add át magadat a katonáknak. Mingyárt

követni foglak a vérpadhoz ! (gyorsan el,
oldalt.)

SAUL (el középen).

VÁLTOZÁS.

BARLANG.

TIZEDIK JELENÉS.

Sámson, Tivadar, Vas, Dengez, Göndör, urak.
Jönek egyenként hátulról, hol a barlangba szük be-
járás van.

TIVADAR. Itt volnánk; de minek? azt nem
tudom.

SÁMSON. Mingyárt megtudjátok.

DENGÉZ. Itt tán csak nem vadászunk?

SÁMSON. Nem; itt halászunk.

GÖNDÖR. Mit öcsém?

SÁMSON. Arany halakat, bátya.

VAS. Találós meséket mondasz, Sámson, pe-
dig arra megvallom, hogy mennykö rossz fejem
van, hehehe.

SÁMSON. Hát, uraim

URAK. Halljuk !

SÁMSON. Azaz dehogy „uraim“ dehogy. Hiszen ti nem is vagytok urak.

TIVADAR. Nem vagyunk urak? az öreg apám is az volt.

SÁMSON. Öreg apád még az volt ám, de te nem vagy.

GÖND. A millyen-ollyan csak volnék biz én.

SÁMSON. A millyen-ollyan! — S ezzel beéred?

GÖNDÖR. Be, mert be kell érnem. Hát tehetek én róla?

SÁMSON. Tehetsz. Tehettek mindnyájan. Göndör bátya, te könnyen fűtyölsz, megetted kenyered javát, maholnap az utolsó falatba harapsz. De mi lesz fiaidból? Vannak vagy hatan. Pedig a mennyi földet hagysz számokra, ha lépénynyé gyúrják, jól sem laknak vele. Bihar megye szép darab föld; kell-e?

GÖNDÖR. Kellene

SÁMSON. A tiéd. — Dengez, neked ugyan van mit aprítanod a tejbe, hanem nyergeslovaknak is van annyi czíme, mint magadnak.

DENGÉZ. Hm, többször folyamodtam már a királyhoz, de

SÁMSON. Akarsz-e óvári gróf lenni?

DENGÉZ. Akarnék

SÁMSON. Az vagy. — Tivadar, ha birtokodon keresztül szarvast üzesz, mennyi idő alatt éred a határt?

TIVADAR. Bizony nem igen izzad meg bele paripám.

SÁMSON. Zemplén hosszú megye, két ló is kidőlhet alattad, míg végit éred. Elfogadod?

TIVADAR. Elfogadnám

SÁMSON. A tiéd. — Vas bátya, képed vörös, mint a vörös bor. Tán csak azért szereted úgy e nemes italt, mert színben druszája arczodnak?

VAS. Meglehet.

SÁMSON. Tolnában hosszú hegysor van, melly dicsőséges bort terem, tüzeset, mint a déli nap, s vöröset, mint a lemenő nap. Vas bátya, van-e rá kedved?

VAS. Volna

SÁMSON. Ura vagy Tolnának. És így kapjátok ki valamennyien részéteket, ha

MIND. Ha?

SÁMSON. Ha gyáva legények nem vagytok.

DENGÉZ. Gyávák? ördög és pap! . . . mit tegyünk?

MIND. Igen, igen, mit tegyünk?

SÁMSON. Semmit, csak kiáltsátok utánam: éljen Borics király! le II. Bélával!

MIND. Éljen Borics király, le II. Bélával!

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Előbbiek. Saul, Ilona hirtelen be. Kivül fegyveresek látszanak.

SAUL. Le Boricscsal! éljen II. Béla! — És most, királyné, parancsolj hóhérodnak . . . itt fejem. (letérdel)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HARMADIK FELVONÁS.

TEREM A KIRÁLYNÁL.

ELSŐ JELENÉS.

Béla, Ilona, Saul, Sülülü, urak és hölgyek
számosan ülnek fényes lakománál.

BÉLA. Te, bolond! — Hallod, bolond?

SÜLÜLÜ. Többen vagyunk, komám, értelme-
sebben beszélj. A bolond szó Hercules csizmája,
mellyet akármellyikünk fölhúzhat. Vagy nem is
hozzánk beszélsz? csak magadat szólítottad
meg, ugy-e?

BÉLA. Hah, vakmerő!

SÜLÜLÜ. És te merő vak!

BÉLA. Fékezd magad, ficzkó, mert ha én
vettetek féket a nyakadba, meg találod bálni,
hogy magad magadat nem fékezted.

SÜLÜLÜ. Nem félek én tőled, komám.

BÉLA. És hogy mersz te tőlem nem félni?

SÜLÜLÜ. Mert tudom, hogy köszobor vagy, melly íjat feszítő embert ábrázol, ki csak czéloz, csak czéloz, de soha ki nem lövi nyilát. Nem szeretném, komám, ha hiteleződ volnék.

BÉLA. Miért, te?

SÜLÜLÜ. Mert soh' sem kapnám meg pénze-met tőled. Egyre ígérsz, még sem adsz. No de a bot nem pénz. Hiszem, ha adósom volnál, jobban ura lennél szavadnak, mint ha büntetést ígérsz, mert dicséretedre legyen mondva, jó gyerek vagy, komám.

BÉLA. Ki fogadott meg dicsérőmnek? Nem hallgatsz? csak az van még hátra, hogy a' bohóc is dicsérje királyát, mintha nem volnának úgy is elég dicsérői, hizelkedői.

SÜLÜLÜ. Ejh, a dicséret nem mindig hizelkedés. Aztán ha bohóc dicséri királyát, meg lehet győződve, hogy a dicséretet megérdemli. A többi nem beszél igaz lelke szerint. Hanem hát mit akartál az imént mondani, komám? fülem szintugy nő a kíváncsiság miatt. Különben nem csoda, hogy kíváncsi vagyok, asszonyokkal ülök egy asztalnál. Rám ragadt.

ILONA. Asszonyaim, nem köszönitek meg e bókot?

SÜLÜLÜ. Oh ne fáradjatok. Többel is szolgállok, ha l ell. Vagy tán nincs igazam? az asszony

a megtestesült kíváncsiság. Ez régi dolog. Őrizkedjetek, hogy meg ne bántsatok, mert rettentő boszút állok rajtatok; nem úgy, hogy szerelmet esküszöm nektek, s aztán cserbe hagylak, oh nem; sokkal borzasztóbban. Oda megyek ahhoz, ki megbántott, s sokat jelentő képpel azt mondom neki, hogy „galambom, Juczi, Vicza, Luczi, vagy hogy hínak, tudod, mi ujság?” — Ő reszkető hangon fogja kérdeni tőlem, hogy: „micsoda? szólj, beszélj, kérlek, kényszerítek, szívem Sülülüje!” — Én erre elkezdem, hogy: „halld tehát . . .” ekkor félbeszakasztom és fölkiáltok: „jaj, most jut eszembe, hogy itt meg itt kell lennem!” s ezzel ott hagyom, s ő meg lesz boszúlvá, mint asszony csak lehet. — No, komám, most add elő, mi kell?

BÉLA. Már elfeledtem, a mit mondani akartam.

SÜLÜLÜ. Hazudni akartál, atyafi.

ILONA. Az elfeledésről jut eszembe, hogy mi is elfeledtünk valamit. (Saulra mutat) Ezen estét e nemes lovag tiszteletére ünnepeljük, ki veszelvényes összeesküvésnek lett fölfedezője, és még senki nem emelt egészségére poharat. Tegyük, mit elmulasztánk. Éljen Saul lovag!

MIND. (poharat emelnek) Éljen!

SÜLÜLÜ. Éljen sokáig, és adja isten, hogy több illy érdemet szerezzen a trón körül, adja

isten, hogy számos összeesküvéseket fedezzen föl!

BÉLA. Félre beszélsz, ficzkó.

SÜLÜLÜ. Hó, azt akartam mondani: adja isten, hogy ez után ne legyen alkalma, hasznos szolgálatot tenni a trónnak. No tudnivaló, hogy ilyen hasznos szolgálatot értek, mint ez volt.

SAUL. Királyné, irántami kegyességed sokkal nagyobb, semhogy azt szóval méltóképen megköszönhetném. Tetteim egész jövőendő életem beszélje a köszönetet, mellynek befejezésére nyelvem nem elég. És jól teszitek, ha éltették engemet, ha hosszú életet kívantok nekem. Arra nagy szükségem van hogy multának vétkeit leróhassam.

ILONA. Már leróttad, nemes lovag.

SAUL. Talán leróttam azt, mellyet ellenedben követtem el. De van még egy. Oh, hogy eszembe jut! vagy is hogy soha el nem felejttem. Nem felejttem el. Talán még a sírban is erről fogok álmodni. És síri álmam akkor iszonyú lesz, és síromban akkor nem lesz nyugalmam, és síromon akkor nem teremnek virágok, mert ez álom elrágja gyökereiket és elhervadnak. — Van egy bűn. Ha létezik a pokol, úgy azt az isten ezen bűn számára rendelé, mert más nem érdemel pokolt. Ha vannak ördögök és van fejedelmök: úgy ez a bűn az ördögök fejedelmének koronája.

Ez a hazaárulás! — Jaj annak, a ki ezt elköveti, még annak is jaj, a ki erre csak gondol is, hogy elkövesse. — Ovakodjatok a boszú indulatától; ez a kém, melyet a sátán küld ki, hogy számára lelkeket vesztessen meg. A boszúvágy csalt engem azon küszöbíg, melyet ha átlépek, a hazaárulás kárhozatos földén álltam volna, hol a megbánás könnyei hiába omolnak az öröklét végeig, hova nem nyújtja kegyelmetosztó kezét a jó isten. — A véetlenség, ez a hivatlan, de gyakran olly kedves vendég, ez mentett meg engemet. — Oh királyom, nemes jó királyom, én el akartalak téged árulni, én akartam egyik kéz lenni, melly téged a trónról lerántott volna, hol senki nem ült méltóbban, mint te.

BÉLA. Olly őszinte szívből bocsátok meg, a milly őszintén vallod meg hibádat, annyival inkább, mert nem volt tett, csak szándék, mi közt nagy a különbség, mint a test s az árnyék közt.

SAUL. Vajha isten is megbocsátana, miként te. De, esküszöm, hogy erényes tettekkel hozom helyre vétkes gondolatimat. Ha én voltam, ki trónodat eldönteni akarta, én leszek véglegheletemig egyik támasztó oszlopa. Bizzál bennem, királyom. Árva vagyok; de ha volna szerető

édes atyám, ki ellened törne, azt sem ki-
mélném.

BÉLA. Hiszek szavaidnak, nemes lovag. Meg-
vallom, nagyobb bizalmam van a megtérő bü-
nösben, mint abban, ki soha el nem tévedett.

SÜLÜLÜ. Komám, ugy magadban nem igen
bízhatol.

BÉLA. Ismét hízelsz?

SÜLÜLÜ. Töröm a zuzáját! most veszem ész-
re. Hanem, igazán, csak azért mondtam, mert
hamarjában nem jutott egyéb eszembe, pedig
minden áron félbe akartam szakasztani istenes be-
szélgetéseket, melyet, őszintén szólva, már
nagyon meguntam. Hiszen nem vagyok én olyan
bolond, hogy azért legyek bolondod, hogy prédí-
kációkat hallgassak. Ha tudtam volna, hogy itt
erre a siralmas sorsra jutok: mentem volna po-
kolig, s barát lettem volna. — Ihol van ni, far-
kast emlegetünk, s kertek alatt kullog.

M Á S O D I K J E L E N É S.

Előbbie k. Borics zárandok ruhában.

BORICS. Isten áldása rátok, király, királyné
és alattvalók.

ILONA. Idvez légy, szent atya, mi hoz kö-
rünkbe illy későn?

BORICS. Fáradt lábaim és az éhség.

SÜLÜLÜ. (félre) És az ördög. Nem szeretem az ilyen ruhát.

ILONA. Ha elfáradtál, ülj le; ha ehetnél, egyél. Vacsoránk végét járja ugyan már, de tán maradt még annyi, hogy te jól lakhatol.

BORICS. Isten fizessen meg szivességedért.

SÜLÜLÜ. Hm, a mi asztalunkon vacsora végén is több van, mint más, becsületes ember asztalán vacsora elején.

BORICS. (leül Sülülü mellé)

SÜLÜLÜ. Jó zarándok; én mód nélkül tisztellem, becsülöm ugyan kendet, de az sehogy sincs inyemre, hogy épen ide mellém ült.

BORICS. Miért, szerelmetes fiam?

SÜLÜLÜ. Csak azért, mert könnyen szomjan maradok. A zarándokok kétségbeesett ivásokat szoktak végbevinni.

BORICS. Ne féltsd a torkodat, jó fiú. Én nem élek borral.

SÜLÜLÜ. Ne em? — Tyhű király komám!

BÉLA. Mi kell ficzkó?

SÜLÜLÜ. Nincs a zsebedben egy darab kórom?

BÉLA. Minek?

SÜLÜLÜ. Egy hallatlan dolgot akarok följegyzeni a kéménybe. Ez a jó zarándok nem iszik

bort. Idvez légy oldalam mellett, te tisztos ki-
vétel milliók közül!

BORICS. (dühösen fölugrik) Még tovább is gúnyolódol haszontalan gízengúz? Hallgass, vagy borod helyett, mellyet úgy féltesz, kardomat küldöm béledbe . . . (észreveszi magát) Oh, megbocsássatok, hölgyek és urak, hogy türelmemet vesztém, de, lássátok, kissé indulatos vagyok és semmi sem fáj úgy a szívnek, mint a méltatlan sértegetés, miért különben lelkemből megbocsátok neked, édes fiam.

SÜLÜLÜ. Köszönöm nagylelkűségedet, jó zárándok! melly talán az örök kárhozattól menti meg szegény bűnös lelkemet. Hanem kardot emlegettél, tán csak nincsen csuklyád alatt valami gyikleső? melylyel, ha még egyszer tűzbe találnál jöni, úgy hirtelenében ama magas palotába küldhetnél, hol szent Péter vagy ki az ördög a kapus, s hova, adja isten, hogy én minél később jussak (félre) Te pedig soha.

BORICS. Kard, édes fiam, oh minek volna nálam kard? — Csak onnan jutott eszembe, mert nem rég tettem le.

SÜLÜLÜ. Nem rég tetted le a kardot, ugyan ugy-e? S mit csináltál, tán füvet kaszáltál vele kolostortok szamarának, mellyen templomokra koldulni jártok. (félre) S mellynek, szükség esetében, akármellyitek méltó helyettese lehetne.

BORICS Ejh, ejh, szerelmes fiam, csak nagy kedved van gúnyolódni. Oh de hiszen mesterséged. Bohócz van.

SÜLÜLÜ. Igen, mesterségem. Minden embernek megvan a maga mestersége. A mienk meglehetősen különbözik egymástól. Hanem kettőben mégis egyezünk: a csörgősapka alatt egyszerű a lélek, mint a csuklya, s a csuklya alatt sokszínű a lélek, mint a csörgősapka. Ugy, igaz, hát mond el csak, mire kellett igazán az a kard?

BORICS. Harczoltam fiam.

SÜLÜLÜ. Tán az ördögökkel?

BORICS. Igen, az ördögökkel. Mert ördögök a kereszténység ellenségei, a pogányok.

SÜLÜLÜ. Tehát Palaestinából jössz? Ah, ugy tisztelet, becsület neked, nagy férfiú; engedj meg, hogy egy szóval is bántani mertelek. Oh engedj meg nekem. De nem hoztál egy darab dögvészt a zsebedben? nem szeretném, ha valahogy a poharamba találnád pottyantani. Béla komám is aligha szeretné, mert tudja, hogy ilyen magamféle embert nem minden bokorból ugrathat ki. Hm, bolond okos van akarhány, de okos bolond nem terem olyan bőven.

SAUL. Hanem hát, zarándok, beszéljen arról a szent földről. Engem nagyon érdekelne.

ILONA. Ne úgy, uraim. Közelebb vagyunk a hajnalhoz, mint az éjfélhez, talán mehetnénk

már nyugalomra. Holnap is nap lesz. Akkor örö-
mest elhallgatjuk értekezését Palaestináról.

SAUL. Legyen kívánatod szerint, királyné;
bár megvallom, nagyon ohajtom napkeleti ka-
landjait hallani; hadd látnám, mint írja le azon
földet, mellyen soha nem járt.

BORICS (meghökkenve pillant Saulra).

ILONA. Mellyen soha nem járt?

SAUL. Soha; mert ő olly kevésbé zárandok,
mint én.

ILONA. Nem zárandok?

SAUL. Nem.

ILONA. És mi?

SAUL (fölkel utána mindnyájan). Megmondom,
hogy ki? azután ítéljétek meg, hogy mi?

ILONA. És ki ő?

SAUL. Nem más mint Galliczia fejedelme,
Borics.

MIND. Borics?

SÜLÜLÜ. Mondtam. Csuklya alatt nem lehet
más, mint kétszinűség.

SAUL. Borics, kivel száműzetésem idejében
volt szerencsém megismerkedni, s ki kémjének
fogadott meg engemet. Tagadd, ha mered.

BORICS (ki eddig tétovázva állott, nem tudva,
hogy mit tegyen, hirtelen föltalálja magát, s nyugottan
szól). Tagadjam? miért tagadnám? Igen, én az

vagyok, Gallícia fejedelme, Borics. (leveti csuklyáját)

FÉRFIAK. Hah, csakugyan. Le vele, la az áru-
lóval! (kardot rántanak)

BORICS. Haszontalan söpredék nép, ölj meg,
ha mersz, itt van keblem, itt szívem.

BÉLA. Uraim, csendesedjetek. Kardcsörgést
hallottam. A ki kihúzta, dugja be ismét fegy-
verét.

BORICS. Béla, Ilona, szeretett rokonim, le-
gyetek idvez! (kezet fog velök)

SAUL. Hah, mi lesz ebből? Szeretett roko-
ni! a báránybőrbe öltözött farkas.

SÜLÜLÜ. Dehogy! Az oroszlánbőrbe öltözött
szamár, vagy akarom mondani: a szamárbőrbe
öltözött oroszlán.

BORICS. Békét hozok, rokonim, békés fogad-
talást várok tőletek.

BÉLA. Akármilyen hozott, béke legyen részed,
annál inkább, ha mint rokon s nem mint ellen-
ség jövé.

SAUL. Ne higgyetek neki, királyom és ki-
rályném.

BORICS. Igen, úgy jövök, mint rokon, még
pedig mint szerető rokon.

BÉLA. Megvallom öcsém, ezt nem igen vár-

tam tőled ; de minél váratlanabb , annál nagyobb örömmel hallom.

BORICS. Meguntam már a békételenkedést, talán bele is fáradtam, mindegy, csak hogy végét akarom szakasztani örökre. Beérem ezentúl azzal, mit a sorstól kaptam , s nem vágyok többé az után is, a mit kaphattam volna. Legyünk békés, barátságos szomszédok. Egymás védelmére, ne egymás ellen vonjuk mától fogva kardjainkat. És e levél alatt, mellybe jövőendő frigyünk iratott, mint pecsét álljon rokon szeretetünk.

SÜLÜLÜ. Ugy veszem észre , ma minden gazember megtér.

SAUL. Oh illy csábító-édesen csak a pokol tud beszélni.

BORICS. Nos , rokonim , elfogadjátok-e ajánlatomat ?

BÉLA. Nyujts a szomjazónak tiszta vizet, s kérdezd : elfogadja-e ? Nyujts az éhezőnek lágy kenyeret, s kérdezd : elfogadja-e ? Nyisd meg a rabmadárnak kalitkája ajtaját, s kérdezd : ki-röpül-e ? Mint a szomjazónak a víz , mint az éhezőnek a kenyér , mint a rabmadárnak a szabadság : olly kedves előttem ajánlatod , öcsém. Gondolatimnak legkedvesbika , vágyaimnak legforróbbika a békeség , ez a nap , melly hegyre , völgyre egyaránt löveli melegítő és természető

sugárait. És ezt ne fogadnám el tőled? lephe-
tem-e meg ennél kedvesebb ajándékkal országo-
mat? — Áldjon meg isten minden szavadért,
öcsém, áldja meg az órát, mellyben ekkép ma-
gadba tértél! — Most sajnálom, hogy nem látok.
Nem mehetek hozzád, karjaidba borulni. Jőj te
ide, és tedd ezt!

BORICS. (megöleli) Kedves rokon!

SAUL. Nemes szivü jó királyom, s te hiszesz
e szép szavaknak? nem tudod, hogy édes méreg
is van, melly még borzasztóbb a keserünél? —
De mit csodálkozom, hiszen te nem isméréd az
embereket, nem láttad csókoló ajkak fölött a
káröröm villámain. — Kérdezd meg hát, kirá-
lyom, miért jött hozzád e jó rokon nemes aján-
latával álruhában?

BORICS. Hallgass, szolga, te vonsz engem
számadásra?

SAUL. Szolga vagy magad, a pokol szolgája.

BORICS. Hah!, mért vagyok fejedelni vér?
hogy kardommal felelhetnék e pimasznak!

SAUL. Hm, és egykor még is méltónak tar-
tottál, karddal felelni szavaimra. Tudod: mikor
a földről vetted föl azon nyelvedet, melylyel
felelni akartál.

BÉLA. Csendesedjél lovag. Egy részt méltá-
nylom magadviseletét, mert az irántami hűsé-

gedet tanúsítja, de ne homályosítsuk el e szép napot a gyanú fellegével.

SAUL. Nem gyanu, uram király, bizonyosság. Minden bizonyít. Ez álruha és a pártütők, kiknek egy része már keresztülment a hóhér kezén, más része keresztül fog menni, ha olly kedves előtted a béke, mint mondod.

BORICS. Micsoda pártütők?

SAUL. Czinkosaid.

BORICS. Rágalmazó gazember!

SAUL. Hiszem istenem, hogy e címeket, melyeket most rám dobálsz, egykor egy csomóban kerítem nyakad köré, hogy megfuladsz bele.

BORICS. Rokonim, e pártütés tudtomon kívül történt, esküszöm az istenre! (félre) Esküszöm Belzebubra, hogy az egésztől semmit sem tudok.

BÉLA. És ha tudtoddal történt volna is, legyen elfeledve, mert mostani nyilatkozatod előtt történt.

BORICS. Köszönöm határtalan kegyességedet, bátyám. A jövődő meg fogja mutatni, hogy nem vagyok rá méltatlan.

BÉLA. Remélem, hiszem. Addsa még egyszer jobbodat, öcsém, azután távozzunk nyugalomra. Én alig várom már, hogy elalugyam. Ha illy szép a való, hát még álmaim millyen szépek lesznek az éjjel!

BORICS. De ha szépen megkérnélek, bátyám, maradnál-e még néhány perczig a kedvemért? — Most békültünk meg, ne töltenénk egy kis időt együtt bizalmas beszélgetésben?

BÉLA. Ha úgy kívánod, örömet. Urak és hölgyek, jó éjszakát!

MIND. (meghajtják magokat s el)

SAUL. (magában) Közel maradok. (el)

HARMADIK JELENÉS.

Béla, Ilona, Borics.

BORICS. Hadd szorítsam még egyszer jobbokat, jó rokonim. Mint sajnálom, hogy ezt eddig is nem tevém. A harczok nyugtalanságai helyett mennyi boldog órát élhettem volna a szeretet karjaiban. . . . mert szeretet nélkül nincs boldogság, és béke nélkül nincs szeretet. Béke és szeretet legyen ezentul jelszónk!

BÉLA. Ugy van, béke és szeretet.

BORICS. Szép királyné . . . igen, szép vagy mint az én nőm, mint az én Juditom . . . szépséged híre hatalmas szárnyu sas, melly még a magas Kárpátokat is átröpülte, s követte a Dniepert a tengerig. Mint sajnálom férjedet, ki a kellemeknek e kincstárát birja, és nem láthatja,

a mit bír. Nem kétlem, hogy úgy szeret, a mint csak megérdemled; oh de hátha még látna!

ILONA. Kérlek, ne szólj erről. Ez szivemben a fájdalom lantjának legsíralmasabb húrja, mely ha megpendül, kétségbeesve riad föl lelkem, mint a mennydörgésre az alvó galamb, és elmémben a bosszúvágó villámai gyuladnak meg; pedig ma hallottam, hogy őrizkedni kell a bosszúvágótól, s ezt nem feledhetem el, mindig fülemben cseng. Nem merek többé rá gondolni, hogy bosszút álljak férjem eléktelenítőin.

BORICS. Hah, s e haramják nincsenek még megbüntetve?

BÉLA. Ne is legyenek. Én úgy sem kapom meg többé, a mit elvesztettem, bármilly bosszúállás által sem.

BORICS. Nem. De a bűnnek bűnhődnie kell isten és emberek törvénye szerint. És bűnhődniök kell ezeknek példásan, rettentően. Hah, ha itt a büntetés elmaradna, nem annyi lenne-e, mint kést adni ama zsíványok kezébe, hogy gyermeked, unokáid szemét is kiszúrják, mint kiszúrták a tiedet? Ezt elengedni nem lehet, itt a jószívűség vétek volna.

ILONA. Ugy van, ezt elengedni nem lehet. Meg foglak bosszúlni, férjem, ha addig élek is. Igen, következze bármi, mindegy. Ezentul ne legyen más gondolatom, mint e bosszú, míg csak

végbe nem megy. És végbe kell mennie minél előbb. Mingyárt holnap teszem meg az első lépést rá. Már úgy is rég halasztom. De mint kezdem? Ezen már sokat törtem fejemet. Hah így legjobb lesz. Az ország adjon elégtételt megsértett királyának. Országgyűlést fogok hirdetni, s ott végezzenek.

BÉLA. Nőm, szeretett nőm!

ILONA. Kérlek, kényszerítlek, férjem, ne szólj! Ujra lebeszélnél, mint már többször tetted. De azt többé nem szabad tenned. Hogy szent legyen elhatározásom, szent és megdöntetlen, íme megesküszöm....

BÉLA. Ilona, hitvesem!

ILONA. Esküszöm, hogy boszút állok. Ugy üdvezüljek, úgy jussak azon hazába, mellyben megnyílnak szemeid, szegény boldogtalan férjem, hogy láthasd szerető nődöt.

BORICS. Dicső asszony, méltó vagy a fényes trónra, mellyet bírsz.

ILONA. Utunk Tulatiszára van határozva, Aradra gyűjtöm országunk nagyait, hol a nagy tettek végbe kell mennie. Most férjem, távozzunk, ha a jó rokon megengedi.

BORICS. Nem tartoztatlak tovább, kedveseim, magam is kezdem a nyugalom szükségét érzeni. Jó ejt!

BÉLA. A viszonzlátásig édes öcsém. (el Ilonával)

NEGYEDIK JELENÉS.

Borics.

BORICS. Hiszen, ez dicsőséges, hahaha, úgy megy, mint a karikacsapás. A mint csak kívántam, hahaha. Sokkal jobb, hogy rám ismertek. Amúgy gyilkos lettem volna. Igen, megöltem volna Bélát és Ilonát. Ez lett volna a legvakmerőbb, de legrövidebb és biztosabb út. Lelkiösmeretemről rég gondolkodtam, hogy ne alkalmatlankodjék. Holnap halva találták volna a királynét és királyt. Ki tette? Egy baráttra lett volna a gyanú, ki itt volt és eltűnt. De kinek jutott volna eszébe, hogy e csuklya alatt Borics remekelt? Ez nem sült el. Semmi. Meglesz amugy. E gyűléstől várok végtelen sokat. Mindent. Béla pártja tetemesen csökkenni fog, s a mennyivel csökken e vak együgyűé, annyival növekszik az enyém. Kolostor neki, nem trón. De azok a párt-ütők, a kikről szó volt? Semmit sem tudok rólok. Mindegy, ők az én embereim. Csak voltak, igaz, mert már a paradicsomban vigad egy részök. Ez is víz az én malmomra. Fenmaradt rokonaik bizonynyal inkább én hozzám hajlanak, mint ahhoz, ki őket megtizedelte. — Hát az a haszontalan földönfutó, kit megbéreltem drága pénzen, hogy híveket szerezzen számomra, hogy vető-

dött ide? Mennyi talány! — De vissza feleségemhez (indul).

ÖTÖDIK JELENÉS.

Borics. Saul.

SAUL (két karddal jön; az ajtóban találkozik Boricscsal). Megállj!

BORICS. Ah, te vagy?

SAUL. Én.

BORICS. S mi kell?

SAUL. Életed!

BORICS. Dehogyan?

SAUL. Igen.

BORICS. Tehát vívni?

SAUL. Élet-halálra!

BORICS. És mi okból?

SAUL. Még kérdezed?

BORICS. Szeretném tudni.

SAUL. Először: mert mert most nem érek rá okomat, vagy is okaimat előszámlálni. S a nélkül is tudhatod. Válaszsz! (oda nyújtja a kardokat.)

BORICS. És itt a királyi pár közelében? — A kardzörej fölriasztaná őket.

SAUL. Igaz. Tehát menjünk ki a szabadba.

Megyek, ha kívánod, a földszark legtávolabb jég-szigetére, csak hogy megvihassak veled.

BORICS. De mondtam már, hogy fejedelmi vér vagyok s te

SAUL. Ah tehát kifogások. Most látom: nem a királyi pár közelléte, nem fejedelemséged, hanem a gyávaság. Most már nem bántalak; elmehetsz, gyáva fattyu.

BORICS. Hah, szentelen vakmerő, halálos ítéletet mondtál magadra. Kardot!

SAUL. Majd meglássuk. Válaszsz.

BORICS. (elkapja mind a két kardot) No lássuk tehát! . . . hahaha! mit csinálsz most hős fiú? — Lásd, te olyan ostoba ficzko vagy, a millyennek engemet gondoltál. Én megvímek veled? miután tudom, hogy két országban legjobb kardom van, de a tied még az enyémnél is jobb. Hm, és könnyű neked megvinni. Mít kockáztatatsz? nyomorú életedet, minél egyebed sincs. Bözeg nagy dicsőség lenne, elvennem a koldus egyetlen száraz falat-kenyerét. S mit kockáztatnék én? szerelmet és trónt, miknek mindegyike többet ér a tulvilági üdvesség reményénél. Illyen bolond nem vagyok. Láthatod, hogy veled megvinnom annyi volna, mint fogadásban milliókat tenni egy fillérre. De mit magyarázgatok én itt neked, mint-ha tartoznám ezzel? Hordd el tüstént magadat innen, vagy kikardlapozlak, mint valami kutyát.

SAUL. Hah, kárhozat! — Gallíczia fejedelme, te olly gazember vagy, millyennek agyvelejéből még nem lakomáztak az akasztófákról táplálkozó hollók. Méltó volnál, hogy annyi felé aprítsanak, a hány akasztófa van országodban, hogy minde-
nikre jusson belőled egy darab.

BORICS. És te méltó volnál, hogy a kofák leköpjék nyelvedet, melly mesterségökben kortárokodik. Takarodjál!

SAUL. Feledd el az istent, vagy az ördögöt, a kiben hiszesz, feledd el mindent, csak e napot ne! és ha elfelejtenéd, majd eszedbe juttatom. (el)

H A T O D I K J E L E N É S.

B o r i c s.

BORICS. Csak fenyegezz, azt nagyon szeretem. Attól, a ki fenyeget, nincs mit tartani. Az ugató kutya ritkán harap. És még is! kezemben volt, hatalmamban, nem lett volna-e jobb megölni? E ficzko ködarab lábam alatt. El kellett volna ásnom, nem tovább rugnom. Később még megbotozhatom benne. Eh, félre aggalom! (el)

VÁLTOZÁS.

EGYSZERŰ SZOBA MENNYEZETES ÁGYGYAL.

H E T E D I K J E L E N É S.

Judit.

JUDIT. (hátral gondolatokba merülve az ablakra könyököl) Az éj elmegy s álmam még sem jön. Virasztva töltém az éjet. Nézttem a csillagokat. Találgattam: mellyik az enyém? s vártam, hogy az lehull. Fájdalom, a mellyik lehullott, egyik sem volt enyém, mert még élek. Oh istenem, mit érne az ég, ha napja nem volna? mit ér a virág, ha illatja nincs? mit ér az élet szerelem nélkül? A mit eddig gondolni alig mertem, most már ki is merem mondani: férjemet nem szeretem többé. Én nem vagyok oka. Napról napra jobban félek tőle, mióta anyját meg akarta ölni. És nem merem mutatni előtte, hogy őt nem szeretem. Nem gyilkolna-e meg, ha ezt megtudná? És ha meggyilkolna? hisz ugy is ohajtom a halált. A halált, igen, de nem az erőszakosat. Oh ettől borzadok. És tudja isten, valami igen távoli, halk,

de még is hallható szellemhang azt sugja, hogy még boldognak kell lennem. Némulj el, csalárd hitegető; hol találnék én már boldogságot? Ha jelen van férjem, szerelmet kell hazudnom; ha nincs jelen, elzár. Miért teszi ezt? megfoghatatlan. Talán félt? ez meglehet, mert ő szeret. Gyakran görcsösen szorít karjaiba, mintha örvény fölött álló szikla volnék, melyet ha eleresztene, a feneketlen mélységbe hullna. Oh, mint irtózom öleléseitől. Inkább kigyó tekerednék derekamra. (megrázkodik; visszamegy az ablakhoz, kitekint) A hajnal föltámadt; piros a menny keleten, mintha tenger égne. Amott közeledik valaki. Nem férjem. Kit látok? mint jön ő ide? Nem, nem, az nem lehet; és mégis ő. Ha észrevenné. (int kendőjével) Nem néz erre. Oh csak egyszer pillantana ide. Hah, az út csavarodik. (int) Meglátta. Erre jön. (int) Itt van. — Valóban te vagy, Milutin, nem hiszek szemeimnek.

MILUTIN. (kívül) Én még kevésbbé, asszonyom.

JUDIT. De jöj be. Itt megtalálna valaki látni. Lépj be.

MILUTIN. S az ajtó?

JUDIT. Ah, az zárva van.

MILUT (belép az ablakon).

NYOLCZADIK JELENÉS.

Judit, Milutin.

MILUT. Magad vagy, asszonyom?

JUDIT. Magam. Miért?

MILUT. Mert jaj volna, ha férjed meglátna.
Vagy nem vele jöttél Magyarországra?

JUDIT. Ki mással jöttem volna? S miért félsz
férjemtől?

MILUT. Megölne, ha találkoznánk.

JUDIT. (félre) Hah, tehát ő mindenkit csak ölni
akar! (fenn) S mit vétettél neki?

MILUT. Nem tudod még, hogy engem rendelt
anyja kísérijének a kolostorba?

JUDIT. Azt tudom.

MILUT. Hogy azonban nem vittem a kolos-
torba, hanem ide szöktünk?

JUDIT. Nem a kolostorba, hanem ide?

MILUT. Igen, asszonyom. Miért, miért nem?
ő nem akart a kolostorba menni.

JUDIT. S te megszántad őt, jó fiú.

MILUT. Szántam is

JUDIT. Is?

MILUT. A többit nem merem elmondani, asz-
szonyom.

JUDIT. Miért?

MILUT. Megharagunnál. Gyűlölni fognál engemet.

JUDIT. Én tégedet gyűlölni? — Beszélj nyíltan, szabadon.

MILUT. Megengeded?

JUDIT. Ohajtom, hogy beszélj.

MILUT. Jó. Elmondok mindent, ha életem függne is a hallgatáson. A királynénak szót kelle fogadnom, ha nem szántam volna is őt. Ő egy titkom birtokában volt, mellynél fogva mindenre kényszeríthetett.

JUDIT. S e titok?

MILUT. Oh e titok, e titok! — Ugy érzem, hogy torkom beforr, mielőtt kimondom.

JUDIT. Ha meg akarod tartani, nem kényszerítlek, hogy kimondd.

MILUT. Oh nem, nem; nem akarom megtartani. Ki kell mondanom. De fejem szédül. E titok, asszonyom, hogy én szerettelek és szeretlek!

JUDIT. Te szerettél?

MILUT. Szeretlek, asszonyom, szeretlek. Mert mostani szerelmemhez képest az nem volt szerelem. És te semmit nem vettél észre? De hiszen nem is mertem mutatni.

JUDIT. És ha mutattad volna is, akkor csak férjem számára volt szemem.

MILUT. És most ?

JUDIT. Oh Milutin, ha igaz, hogy szeretsz :
ments meg engem férjemtől. Látod én rabja va-
gyok. Be sem jöhettél az ajtón. Ments meg, Mi-
lutin, ha képes vagy. Ments meg. Hálám irántad
nem lesz rövidebb életemnél.

MILUT. Téged megmenteni? tűzön, vizen,
nyilzáporon, minden veszélyen keresztül örö-
mest. Parancsolj életemmel, asszonyom. Talán
szeretni fogsz egykor hűségemért vagy szána-
kozásból. És ha soha nem szeretnél is : szenved-
élyem sokkal nemesebb, sokkal szentebb, sem-
hogyan jutalom nélkül ne tennék éretted mindent.
S nem leszek-e eléggé boldog az által is, ha
csak láthatlak, ha drága közeledben lehetek,
mert talán csak nem üzesz el magadtól később,
ugy-e nem? De siessünk, mert férjed megjö-
het

JUDIT. Ő később fog megérkezni, de min-
denesetre jól lesz minél előbb távoznunk.

MILUT. S hol ő? mit csináltok itt?

JUDIT. Nem tudom, miért jöttünk ide? —
Csak titkon jövének. És azt sem tudom, hova ment
innen. Azt monda, hogy reggelre jön meg.

MILUT. Oh ugy siessünk. A piros felhők már
sárgulnak, a nap ég és föld között van.

JUDIT. És hova innen?

MILUT. Férjed anyja nem messze tartózkodik.

Ő az udvarhoz küldje engem, hol bizonyos lovaggal kell találkoznom. De ezt későbbre hagyom. Első legyen menekülésed. Először is Predszlávához, hol aztán határozni lehet a jövődre nézve.

JUDIT. De nem találkozunk-e utunkban férjemmel?

MILUT. Azt nem tudom. Mindegy. Merni kell.

JDDIT. Ugy van, merni kell.

MILUT. Az erdő, melly itt kezdődik egészen addig tart, a meddig mennünk kell, s ezen csak egy kis gyalogut visz keresztül talán

JUDIT. Jó. Menjünk.

MILUTIN. Isten! csak most segíts! — Asszonyom, engedd megcsókolnom kezedet! (megcsókolja kezét) Köszönöm.

JUDIT. (megsimíttja arczát) Jó fiú! (ki mind a ketten az ablakon.)

KILENCZEDIK JELENÉS.

Szünet után az ajtó kulcsa kétszer fordul meg, jön

B o r i c s.

BORICS. Megjöttem, édes nőm. Alszol? Nem felel. Alszik. Alugyál s legyenek olly szép ál-

maid, a milly szép vagy magad. Szép vagy, lélekben, testben, olly szép, a milly rút az én lelkem. Megvallom. Isten tudja, ha közeledben vagyok, mintegy jobbnak érzem magamat, legalább elismerem, hogy rossz vagyok és szinte bánom bűneimet, vagy minek nevezi a világ az olly tetteket, minők az enyéim. Ha még nem vagyok szörny, ugy az volnék bizonynyal, ha e nőt nem bírnam. Ha még nem vetkeztem ki egészen az emberi természetből: az nőm érdeme, egyedül az övé. Hajszálon függ fölöttem egy kard, melly ha leesnék, megölné szivemben a jónak utósó érzését. Nőm a hajszál, mellyen e kard függ. És én őt szeretem, imádom. Érette tán föláldoznám nagyravágyásom terveit is. Ő egyetlen, vagy legalább fő kincsem. És azért féltem annyira. Ha elveszteném, ha meghalna hah, távozá, kárhozatos gondolat, mellyik ördög küldött föl a pokolból, hogy előre érezzem a kínokat, mellyeket holtom után fogok szenvedni? ha igaz, a mit a papok beszélnek. Nem, nem, én rem veszthetem őt el, neki túl kell engemet élnie, hogy szemfedőm megkönnyezetlen ne legyen. Érzem: csak ő, egyedül ő fog könnyet ejteni rá. De ez elég lesz. Oh nőm, szeretett, édes nőm! (az ágyhoz közeledik, a kárpitot halkan félrevonja) Szemeim, megvakultatok? nem látjátok őt? (tapogatja az ágyat) Itt nincs! (jobbra balra te-

kint) Nőm hitvesem Judit Judit!
hol vagy? nem hallod hangomat? olyat kiáltsak,
hogy leroskadjon az ég bele, és összezúzza e
világot? (föl s alá szalad a szobában) Hitvesem,
Judit! hova bújtál, hiszen az ajtó zárva volt, ki
nem mehettél hah; (az ablakhoz fut) nyitva!
nyitva! elszöktél vagy elraboltak? mindegy, az
ablak nyitva, nyitva! (keservesen sír)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

NEGYESIK FELVONÁS.

RÓNA ARAD TÁJÁN. HÁTUL SÁTOROK; KÖZTÖK A KIRÁLYÉ.
A SZÍNPAD KÖZEPÉN BÍBOROS SZÉK.

ELSŐ JELENÉS.

Baját, Zsemler, Rád, Gedő, országnagyok,
nemesek, kisebb nagyobb csoportozatokban.

BAJÁT. Mondják meg nekem azt kegyelme-
tek, mi célja lehet e gyűlésnek?

ZSEMLER. Épen azt akartam magam is kér-
dezni.

RÁD. Én sem vagyok bölcsebb kegyelmetek-
nél e dologban.

GEDŐ. S úgy hiszem, egyikünk sem.

RÁD. Ha csak az nem, hogy a tiszáninneni
nádorság megürült.

BAJÁT. Arra nem volt szükség fél országot

ide csödíteni. Eddig legalább nem volt szokás. Aztán minek jött volna ezért ide a király minden pereputyostul? mert feleségével s gyermekeivel együtt itt van.

ZSEMBER. Hát ha örökösét akarja kinevezni?

BAJÁT. Ejh, nem ment el az esze, hogy már is örökösről gondolkozzék, hiszen még harmincz esztendeig is élélhet, s én kívánom is, hogy éljen!

GEDŐ. Ezt nem kétlem, hogy mindnyájan kívánjuk.

ZSEMBER. Én pedig nagyon hiszem, hogy csakugyan az a czélja. Egy emberélet nem a világ, hogy örökké tartson. Ki tudja: mikor fogják be szemeit? vagy hisz arra nincs szüksége szegénynek. Ki tudja: mikor terítik ki? azért biztosítani akarja fiát hűségünk felől.

GEDŐ. Erre nézve bizonyos lehet.

RÁD. Nem egészen, míg Borics él.

GEDŐ. Inkább kutyaamat fogadom királyomnak, mint fattyút.

RÁD. De ez csak gyanú.

GEDŐ. Mindegy. Már az is elég. A trónt még gyanúnak sem szabad érnie. Tiszta legyen, mint a napsugár, melly égből jön, égbe megy, menten minden földi szennyből.

RÁD. A gyanú nem sár, hogy piszkolna; csak füst, melly rendesen elröpül.

GEDŐ. De a füst is fog. Aztán ez a Borics

tökéletes gazember. Nincsenek ugyan rá világos bizonyosságaim, de mindazáltal meggyőződésem. Hm, a fejedelmi palást sokat eltakar. Szeretném tudni, mit akart a minap az udvarnál? Uram fia. titkon jő hazánkba, a király előtt megjelenik álruhában, s miután fölfedezék: ki lappang a csuklya alatt? a legkeresztyénibb pofával csak úgy szórja a szép ígéretek királyunknak, ki elég jámbor volt a szappant sajt gyanánt megvenni. S következő nap ismét eltűnt a jó madár. A ki itt gazemberséget nem lát, az maga gazember.

BAJÁT. Ugy beszél kegyelmed, mintha mi mindnyájan Borics legmegrögzöttebb párthívei volnánk, kit vissza akar téríteni. Mi szükség erre? mi itt valamennyien Béla hívei vagyunk, s a kegyelmedével hasonlók nézeteink Boricsról.

ZSEMBER. És ki is volt, a ki rá ismert az álruhában Boricsra?

GEDŐ. A számüzött Saul.

ZSEMBER Sámsonnak örökben tartott fia?

GEDŐ. Ugyan az.

ZSEMBER. A ki Sámson elárulta?

GEDŐ. Az árulót elárulni nem árulás.

ZSEMBER. De hála sem volt ám. Azt, ki fölnevelte, s e szerint mintegy apja volt: földadni, börtönbe, táján vérpadra küldeni.

GEDŐ. Bizonyosan vérpadra, mit meg is érdemel. Társainak nagy része már megellette, a mit

keresett. Maholnap rá kerül a sor. Ő lesz az utolsó, a mint illik. Ő volt e derék botnak, melly Bélát le akarta ütni, a bunkója. A bunkó a bot végén van. Aztán nem érdeklette-e meg, hogy így bánják vele Saul? Hiszen a vén róka maga volt, ki fiát száműzeté.

ZSEMBER. Az igaz.

GEDŐ. No hát.

ZSEMBER. Csak hogy e száműzetés hasznára vált. Ha ez nem történik, tán nem adta volna föl Sámson összeesküvését, mert hiszen, hogy itt a boszú nagy mértékben működött

GEDŐ. Ki tudja?

ZSEMBER. Nem ismerte volna meg Boricsot az álruhában, s ezek nélkül soha nem nyerte volna meg olly nagy mértékben a királyi pár kegyelmét.

GEDŐ. De azt már nehéz volna bebizonyítani, miszerint Sámsonnak az volt terve, hogy fiát a száműzetés által közelebb segítse a trónhoz.

TÖBBEN. Hahaha!

ZSEMBER. Mindegy, csak közelebb segítette, pedig ugyan közelre. Meglátják kegyelmetek, ez az ember még nagyra viszi.

GEDŐ. Isten segítse. Megérdemli. Tetőtől talpig derék ember.

ZSEMBER. De ha az nem volna is.

GEDŐ. Mit ért ezzel kegyelmed?

ZSEMBER. A királyné kegyencze.

GEDŐ. Ugy! mondok, hogy a királyné szeretője.

ZSEMBER. A mi nagyon egyre megy.

GEDŐ. Nem egészen. Aztán királynénkat gyanúsítani vétek, mellyet nem szeretnék még egyszer hallani, mert elégtételt kérnék érte nevében. Meg hiszen képtelenség is a kegyelmed állítása. Nem azért száműzte-e Sault, hogy ez őt szerette?

ZSEMBER. Ez ellen is lehetne szólni, hanem kegyelmed nagyon tüzes védője a királynének, s aztán nyílik is már a király sátora.

GEDŐ. Éljen a király!

MIND. Éljen!

M Á S O D I K J E L E N É S.

Béla, Saul; az előbbiek.

SAUL. (a színpad közepén álló székhez vezeti Bélát)

MIND. (félkört képeznek Béla körül)

BÉLA. Köszöntelek, híveim, kiktől csak olly mértékben kívánok szeretetet, a milly mértékben vagyok és leszek atyátok. Atyátok vagyok. Vajha olly nagy volna erőm, a milly nagy ohajtásom, teljesíteni atyai kötelességemet. De ke-

vesebbet soha nem fogok tenni boldogságtokért, mint a mennyire csak képes leszek. És adja isten, hogy illy szókat halljatok utódaim ajkairól is, s hogy ezek ne maradjanak csak pusztán kiejtett szavak; de legyenek gyökerek, tettek fáinak gyökerei, mellyek árnyékkal és gyümölcscsel szolgáljanak a hazának. Szép és nagy a királyok hivatása. Ők a föld napjai. Kötelességök ragyogni és melegíteni. Sokan elfelejtik e másodikat, és beérik az elsővel. Engem a sors tehetlenné tett, az első teljesíteni, annál inkább törekszem megfelelni a másodiknak. Minél kevésbé ragyoghatok, annál inkább ohajtok melegíteni: ohajtalak titeket boldogítani. Ha ép volnék: vezetnék benneteket csaták, diadalok mezejére, hol a dicsőség tölgyfájáról törhetnétek örökzöld lombokat sisakjaitokra. Nem lehetek hadvezér; azért kertész akarok lenni, a béke kertében. Ha nincs a dicsőség zöld ága homlokaitokon, legyen legalább a csendes boldogság virága kebleiteken. Nem nagyobbíthatom őseim országát; megcsonkítva sem akarom azt utódaimnak átadni. Erre fő s tán egyetlen eszköz a béke. Azért fogadjátok tanácsomat, legyetek békében. Vessétek kebletekbe az egyetértés magvát, s földeiteken bőven fog teremni bor és búza. A nélkül nem fogtok aratni és szüretelni, mert az egyenetlenség jégeső, melly elveri veté-

seiteket és szőlőtöket. Ez hozott már a magyarra sok terméketlen esztendőt.

GEDŐ. Éljen a király!

MIND. Éljen!

GEDŐ. Éljen az egyetértés!

MIND. Éljen!

ZSEMBER. (magában) Szép szó, de a mint ki-
mondják, el is hangzik. Ismerlek, magyar
nemzet.

BÉLA. Mielőtt részletes tanácskozásba kezde-
nénk, töltsük be a megürült hivatalokat. Saul
lovag, irántunk tanusított hűséged fejében fog-
lald el a halálozás által üresen álló tiszáninneri
nádori széket, s vedd hozzá a legujabban ki-
végzett pártütők birtokait. Méltó vagy mind a
kettőre.

ZSEMBER. (Rádhoz) Ime, nem megmondtam?

RÁD. Valóban.

SAUL. Uram király, ha hivatalomnak méltó-
kép meg nem fogok felelni, ne vedd azt akarat-
hiánynak tőlem. Akkor vesd okul kegyességedet,
mellyet az elbírní képes volt.

BÉLA. Attól nem tartok. Ha nem bíznám jó
szándékodban és erődben egyaránt: mást ékesí-
tettem volna föl e szép és nagy hivatallal, melly-
ben első kötelességedül adom, végezni a párt-
ütő Sámson ügyében. Kezedbe teszem életét. Add
a hóhérnak, vagy add vissza magának, a mint

jónak látod. — Híveim, fáj nekem e szók kimondása, fáj nekem, hogy hóhérnak is kell lenni országomban. De ne legyen villám, nem lesz mennydörgés. — Gedő, te koronámnak egyik legszebb sugára voltál mindenkor. Fogadd szilárd hűséged érdemlett jutulmaul az esztergami grófságot.

GEDŐ. Uram király, legyen elég jutalmamnak magában az, hogy rólam megemlékezni méltóztattál, és szerencsétless ajánlatoddal mást. . . .

MIND. Éljen a királyné, éljen!

HARMADIK JELENÉS.

Előbbiek. Ilona, Géza, László.

ILONA. (a sátorból kilépett, egy kezével Gézát vezet, a másikon hozza a két-három éves Lászlót . . . sebes léptekkel megy Bélához, Lászlót ölébe ülteti . . . szólni akar, de annyira el van fogulva, hogy hallgatni kénytelen)

BAJÁT. Mi lesz ebből?

ZSEMBER. A mint mondtam, Gézát kikiáltatja örökösének.

BAJÁT. De hát miért öltözött a királyné feketebe?

ZSEMBER. Véletlenség vagy szeszély.

BAJÁT. Azt nem hiszem

ZSEMBER. Hát hiszen kegyelmed akármit.
Mingyárt meglátjuk.

BAJÁT. Milly szép asszony!

ZSEMBER. Nem tagadhatni.

ILONA. (reszkető hangon) Magyarok!

MIND. Halljuk, halljuk!

ILONA. Nemes férfiak! nem kételkedem hűségtekben, de ha kételkedném, most bizonytságot adhattok róla, hívei vagytok-e fejedelmeteknek vagy sem? e jó fejedelemnek, a kit itt láttok, és a ki nem lát titeket. Ő nem lát titeket, kiket annyira szeret, nem lát engemet és gyermekeit, kiket alig szerethet jobban nálatok. Magyarok, volt-e valaha jobb királytok II. Bélánál? Mondjátok, hogy volt! és én nem szólok tovább. Ti hallgattok, mert egyetértetek velem, egyet kell értenetek. És volt-e szerencsétlenebb királya Magyarországnak, mint ez, a ki egyike legjobbjainak? Ime, a legjobb és legszerencsétlenebb király; nézzétek őt! de nem, ne nézzetek rá, mert a kiben csak annyi szánalom van is, mint a legkisebb harmatcsepp, meg fog repedni szíve látásán. Avvagy lehet-e szánandóbb látmány, mint ez itt szemeitek előtt? egy isten teremtese, ki az istennek semmi teremtését nem látja, kire hiába süt a nap, kire hiába mosolyognak a csillagok és szerettei. A gonosztévőt, kit az igazság

a börtönök legmélyebbikébe kárhoztat, meglátogatja néha egy-egy sugár, melly édes dolgokat beszél a külső szép világról; és e férfi, ki senkinek sem vétett, ki ártatlan, mint a májusi hajnal legkisebb felhője, e férfi előtt el van zárva az a kis sugár is, melly ama gonosztévők börtönébe is belopózik. Oh hallatlan méltatlanság!

SZÁMOS HANG. Boszú a vétkesekre!

ILONA. Hah, nemes férfiak, tehát csakugyan nem alusznak lelkeitek? Hallom hangjaitokat, szeretném látni a lelkesülést is arcotokon, de nem láthatom, mert könnyeim elhomályosíták szememet. A mint most könnyem foly, úgy folyjon vére ama latroknak, kik ez égbekiáltó bűnt elkövetni nem iszonyodtak isten és törvény előtt.

SZÁMOS HANG. Boszú, véres boszú!

ILONA. Igen, véres boszú! hogy még anyja méhében megrázkodjék az, a ki valaha illy tetekre csak gondol is, hogy elkövesse. Véres boszú, hogy jövődőben kétségbeessék és saját szemeit szúrja ki minden gazember, mielőtt királya fölszentelt személyét illetni merné. Legyen e tér, a mellyen állunk, történetkönyvünknek egy lapja, a mellyre vérbetűkkel jegyeztessék: mi vár a felségsértőkre; legyen e tér történetkönyvünknek egy lapja, mellyben arany betűkkel álljon, hogy a magyar nemzet boszúlatlan nem hagyja fejedelmét, hogy a magyar olyan

nemzet, mellyben királyai büszkélkedhetnek! — A bűnösök közöttetek vannak. Ismeritek őket. Föl tehát, a kinek most hüvelyében marad kardja, isten nem fogja engedni, hogy azt többé lovagi tett elkövetésére kivonhassa. Rajta, a ki nem gyáva, vagy nem volt czinkosa ama haramjárnak, rajta! (általános zavar támad mindenki kardot ránt némelyek megfutamodnak mások ezek után rohannak lassanként jobbra balra mind el)

BÉLA. (a zavar alatt) Férfiak, béke, béke! Tegyétek le kardjaitokat, kérlek benneteket. Parancsolom. Én parancsolom, a király! Nincs, a ki szót fogadjon?

NEGYEDIK JELENÉS.

Béla, Ilona, Géza, László; kinn koronként kardcsörgés.

BÉLA. Oh hitvesem, mit cselekedtél?

ILONA. A mi szent kötelességem volt, s a mit esküvel fogadtam meg. Megboszúltalak, férjem.

BÉLA. Átkot vontál fejedre, fejemre, gyermekeidre és a mai napra.

ILONA. Átkot vontam volna magamra, ha nem cselekszem azt, mire megesküdtem.

BÉLA. Jer, jer, menjünk e helyről. Ugy tesszik, mintha a vérben gázolnék, melly most ontatik, s mintha minden cseppje egy-egy kigyó volna, melly belém ereszti mérges fulánkját. Oh Ilona, többet látok-e most, mint azelőtt? és jaj volna nekem, ha e boszuállás megnyitotta volna szemeimet, hogy e jelenést lássam! — Zokogsz? ne pazarold könnyeidet, szükségem lesz egykor rájuk.... ha meghalok... mert jobbágyaim nem fognak megsiratni. (Mind a négyen be a sátorba).

V Á L T O Z Á S.

BÖRTÖN.

Nemzeti Széchenyi Könyvtár

Ö T Ö D I K J E L E N É S.

Sámson, porkoláb jönnek oldalról.

SÁMSON. Tehát egy börtönnel ismét kiebb?

PORKOLÁB. Igen, uram, s ez már az utósó.

SÁMSON. S azon ajtó? (középre mutat)

PORKOL. Az a világ kezdete. Azon keresztül még a szabadság vagy a hóhér karjaiba.

SÁMSON. S mellyiket gondolod?

PORKOL. Ha csak úgy kedvez a sors, mint társaidnak kedvezett: az utóbbit hiszem.

SÁMSON. Tehát mind elestek?

PORKOL. A világért sem! mindnyájan füg-
genek.

SÁMSON. Dögvész és kárhozat! szép vigasz-
talás. Hova indulsz, hallod?

PORKOL. Kifelé, a mint látod.

SÁMSON. Mi dolgod kinn?

PORKOL. Semmi. Hanem inkább nézem a szép
kék eget: mint ezeket a sötét penészes boltoza-
tokat.

SÁMSON. Az eget? hát mi az az ég? mit
gondolsz?

PORKOL. Mi az az ég? ki minek tartja.

SÁMSON. És te minek tartod?

PORKOL. Én, uram, csak olyan együgyű
ember vagyok, e szerint van vallásom, s tudod,
a vallásos ember az angyalok országának tartja,
bár az ész ellene szól; no de hol a vallás az úr,
ott szolgál az ész, kinek kötelessége hallgatnia.
Hanem hát jól mulass, uram, mert magadra
hagylak. (el, az ajtót bezárja.)

H A T O D I K J E L E N É S.

S á m s o n.

SÁMSON. Bezárta! ha még egyszer megnyí-
lik: vajon nem a hóhér jön e be rajta? Csak
jöne már minél előbb, ha jönie kell. Nem hiszek

holmi ördögröli, pokolróli meséknek a más világon; de minek is volna ott pokol? nem szenved-e át a gazember egy öröklét kínjait a börtöntől a vesztőhelyig? mert gazember voltam, mi tagadás benne, nagy gazember. Magamnak csak megvallhatom, kivált miután az egész világ tudja. S e gondolat forró sugár, melly halántékimat égeti; e gondolat egyetlen fény börtönben, de villám fénye, melly vakít, öl. Irtózatossal alakokat látok e fény mellett, millyekről ember még nem álmodott; s a mint látom ez alakokat, arczomon megfagynak a vízcseppek, mellyek rá a boltozatról hullanak. Vagy a borzadás hideg verítékei azok? Borzadok. Szeretném ha volna valaki közelemben; e magány iszonyú.

HETEDIK JELENÉS.

SÁMSON. Predszláva, ki a föntebbi beszéd vége felé észrevétlenül jött be.

PREDSZLÁVA. Itt vagyok én, Sámson.

SÁMSON. Hah!

PRED. Megrettentél? ne félj, vigasztalásodra jöttem utósó óráidban. Akartam, hogy még egyszer láss, mielőtt a varjak kiássák szemeidet; akartam, hogy még egyszer halljalak beszélni,

mielőtt a hóhér kötele torkodba fojtja hangodat. Hah, bár tette volna ezt huszonöt év előtt, mikor először hazudtad, hogy szeretsz, nyomorú! De az még is kár lett volna. Most nem állhatnék boszút rajtad, pedig ez még édesebb, mint szerelmed volt. Boszúmnak csak egy híja. Fölakasztanak, és nem fejeznek. Miért nem fejeztetel! a nyakadból felszökkenő vér alá billikomot tartanék, hogy igyam az apa véreből a fiú egészségére! — Valóban méltók vagytok egymáshoz. Sámsonnak méltó fia Borics. De a fiú, mint az atya, meg van boszulva. Az isten nem engedhette, hogy a fiú éveken át gyötörje anyját megbüntetlenül!

SÁMSON. Távozzál, szörnyeteg.

PRED. Szörnyeteg? ti tettetek azzá. Távozom? nem; gyönyörködni akarok látásodban, hiszen mi szerettük egymást, s már ugy sem láthatjuk egymást sokáig. S ezt sajnálom, mert én elnéznék az örökléten keresztül így, a mint vagy, vásra verve, éktelen börtönben, fejedben a halál gondolattal. Oh Sámson, milyen gyönyörűséges látmány ez szemeimnek! Képes volnék örömben megölelni, megcsókolni téged, mint ezelőtt huszonöt évvel öleltelek, csókoltalak. Emlékszel még azon időre? azon napra? oh az boldod nap volt, legboldogabb életemben, a mait kivéve, hahaha!

Nos, te nem örülsz? nem nevetsz? lásd, nekem olly jó kedvem van, hahaha!

VISZHANG. Hahaha

PRED. Hallod? a falak is nevetnek velem, csak te nem nevetsz. Olly halovány, sápadt vagy, mint én voltam, mikor Kálmán király elüzött oldala mellől. Mi bajod? félsz a haláltól? ne félj; hiszen az a hozzád hasonlókhöz fog juttatni, az ördögökhöz. Szeretném tudni, hány ördög jön majd lelkedért? mert egy el nem bírja, annyira meg van az terhelve gazsággal. Ha nem birnak, híjanak engemet, én örömetest segítek nekik, a pokolba vinni lelkedet.

SÁMSON. Hol bizonyosan találkozni fogunk. Ott majd lerovom tartozásomat.

PRED. Nem, jó ember, te nekem nem tartozol semmivel. Én voltam adósod, s hála istennek, lefizettem adósságomat. Oh ha ezt nem tehettem volna! kiástam volna magamat siromból, s eljöttem volna, hogy megfizessem, a mivel tartoztam. Lásd, millyen lelkiösmeretes adósod voltam én!

NYOLCZADIK JELENÉS.

Előbbiek. Saul.

SAUL. (Predszlávához) Te itt?

PRED. Vigasztalom a haldoklót.

SAUL. Mi kell? élet-e vagy halál?

SÁMSON. A mellyiket akarja a fiú adni atyjának.

SAUL. Mondhatom, hogy atyám voltál. Nem tartozunk semmivel egymásnak. Ne emlegessük a multat, az nem igen beszél mentségedre. Örökbe fogadtál, fölneveltél, hogy azután elcsapj, mint rossz kutyát.

SÁMSON. Nem tartottalak örökbe. Saját fiam vagy.

SAUL. Mit? fiad? saját fiad?

SÁMSON. Igen, valóságos fiam.

SAUL. Oh úgy megérdemled a halált. Atyának úgy bántani saját gyermekével, mint te bántál velem, ez hallatlan kegyetlenség. Nem, én nem hiszem, hogy fiad vagyok. Most szükséged van fiúi érzésre, tehát előrántod az atyai nevet. És ki anyám, ha te atyám vagy?

SÁMSON. Melletted áll.

PRED. Igen, Saul, anyád vagyok. Avvagy nem vetted észre öleléseimből, hogy olly forrón csak anya ölelhet?

SAUL. S te anyám? irtózatos! Tehát az anya a fiúval fogott kezét, hogy az atyán boszút álljanak? Miért nem szóltál nekem, asszony, ha be voltál avatva a titokba?

PRED. Az igen egyszerű. Mert szükségem

volt reád, s ha tudtad volna, ki ellen segítesz, meglehet, hogy visszaléptél volna.

SAUL. Oh igen, visszaléptem volna, bizonyosan. Asszony, ki tett illy ördöggé?

PRED. Atyád és testvéred.

SAUL. Testvérem? tehát testvérem is van? és ki ő?

PRED. Borics.

SAUL. Hah, hát a világ minden szörnye rokonom? tehát illyen gyalázatos vér foly ereimben. Oh szégyen, ne mard le képemről a bőrt! — Ezek szülőim, az testvérem. Eszem, ne hagyj el, még szükségem van rád egy kis időre.

PRED. Fiam, tehát te sem szeretsz?

SAUL. Vannak kérdések, melyekre legjobb felelet a nemfelelés. — Sámson, nem mint fiú az atyához, hanem mint bíró a bünöshöz, úgy szóllok hozzád. Élet kell-e vagy akasztófa? Választhatsz. Eskügyél meg, hogy holtodig hű alattvalója léssz BÉLA királynak, s szabad vagy.

PRED. És te hinnél esküjének? nem esküdött-e nekem

SAUL. Hahaha, anyám int, hogy ne higgyek atyám esküjének. Hahaha. Dicső. De igaza van. Sámson, én nem hiszek esküdnek, és én egykor azt kiáltám: veszszen minden honáru! tehát veszszen. Katonák! (a börtönajtó megnyílik, katonák jelennek meg előtte) Megálljatok! — Mit tegyek?

— Isten, adj világot eszemnek, olly sötét van benne, mintha már túl volnánk az ítéletnapon. Élni hagyjam? hiszen honáruló! a hóhér kezébe adjam? hiszen atyám. — Oh! — Porkoláb!

PORKOLÁB. (be)

SAUL. Add ide kardodat.

PORK. (od'adja kardját)

SAUL. Oldd föl a fogolyt.

PORK. (szabadon ereszti Sámson)

SAUL. Most távozzál, és tedd be utánad az ajtót.

PORK. (el)

SAUL (félre) Ki nem végeztethetem atyámat, de túl sem élhetem megszabadulását. A lelkiösmeret ölne meg. (fenn) Sámson, nesze e kard. Vívjunk, míg egyikünk meghal.

SÁMSON. Hah, derék fiú, nemes lelkű férfi, vívni akarsz velem, mert tudod, hogy nincs párod a vívásban. Sajnálod atyádat a hóhér kezébe adni, tehát majd csak magad gyilkolod meg, úgy-e?

SAUL. Ne nyelvedet, hanem karodat mozgasd! — Itt a kard.

SÁMSON (elveszi a kardot.... vívniak.... kis idő múlva) Tehát csak játszunk? se' meg nem támadsz, se' magadat nem véded....

SAUL. Azóta két életet is elvehettem volna tőled. Láthatod, arra várok, hogy ölj meg.

SÁMSON. No jó, ha csak az kell! (átdöfi Sault)

SAUL. (lerogy)

PRED. (rá borul) Saul!

SAUL. Távozzál, asszony, távozzál tőlem, ne lehelj rám dögvészt; hisz ugy is meghalok már ah! (meghal)

SÁMSON. Nos, Predszláva szép kedvesem . . .

PRED. Oh, ő sem szeretett. Senki sem szeret a világon!

SÁMSON. Az elébb te nevettél, most már én nevetek, hahaha!

VISZHANG. Hahaha

SÁMSON. Hallod? a falak is nevetnek, csak te nem nevensz. Olly halovány, sápadt vagy, mint mikor Kálmán király elűzött oldala mellől. Mi bajod? félsz a haláltól? s a többi. Lásd, jól megtanultam, a mit az imént nekem mondtál. — Hiába, a sátán csak úgy segíti híveit, mint az isten. Hítam őt, és megjelent megmentésemre és romlásodra, drága kedvesem. Mondtad, hogy már nem sokáig látjuk egymást. Igazad lehet. Jer tehát karjaimba, kedvesem, jer; hiszen te az enyém vagy, egyedül az enyém!

KILENCZEDIK JELENÉS.

Előbbie k. Borics.

BORICS. (ki az utóbbi szavak alatt gyorsan bero-

han) Nem a tiéd. Kettőnké. — Megtaláltalak, szökevény apácza, megtaláltalak, többé nem fogsz elszökní. Soká kerestelek, de megtaláltalak. Itt vagy, kezemben!

PRED. Jobb lett volna a helyett, hogy engemet kerestél, táborodban lenned. Nem pártolt volna el tőled.

BORICS. Mit beszélsz?

PRED. Azt, hogy táborod, országod elhagyott hogy nincs többé trónod, nincs többé koronád, nem kellesz többé Gallíciának, földönfutó vagy.

BORICS. Hazudsz fecsegő kofa!

PRED. Hidd, hogy hazudok. Táborod azért megy visszafelé hazájába, hová belépned többé nem szabad.

BORICS. És honnan tudod ezt?

PRED. Én voltam, ki néped előtt lerántotta álarczodat. Én voltam, ki népedet ellened lázított. Én voltam az eszköz az örök igazság kezében, ki a rossz gyermekeket megbünteti, ki a nagyravágyókat örvénybe dönti.

BORICS. Hah, kárhozat! . . . ez volt utósó hangod, meghalsz!

PRED. Jobb lett volna a helyett, hogy engemet kerestél, nődet keresned, az egyetlen lényt, a kit szeretsz, mint sokszor mondtad.

BORICS. És hol van ő? szólj, ha tudod, szólj. Elvesztettem országomat, te raboltad el tőlem;

de megbocsátok, csak azt mondd meg: hol van
nőm, szeretett nőm?

PRED. Szeretett nőd ezóta országokon túl jár
szeretőjével, Milutinnal, a te szolgáddal. Én
szöktettem el őket!

BORICS. Most már meg kell halnod! most már
megöllek!

SÁMSON. Megállj! Én ölöm meg!

PRED. Te ölsz meg? (hirtelen fölkapja Saul
kardját és leszurja Sámson)

SÁMSON. Oh ez nem asszony, ez nem ördög,
ez mind a kettőnél több! (meghal)

PRED. }
BORICS. } karddal kezökben merőn állnak
szemközt

PRED. (szünet után) Látod a vért a kardon?—
Apád vére. — Közeledjél! hadd lássam: kié fe-
ketébb, az övé-e vagy a tied? (a függöny hirtelen
legördül)

VÉGE.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár